

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 240, POLUGOD. K 120, ČETVRTGOD
K 60, POJEDINI BROJ K 6.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Izvjješće o godišnjoj konferenciji

U III. sjednici karlsbadске konferencije na 27. VIII. uzeo je riječ u političkoj debati naš delegat g. Lav Stern i rekao među ostalim slijedeće:

Ova debata ne daje sliku pravoga raspoloženja židovskoga naroda nakon potvrde mandata. Iza dvadeset stoljeća užasnog lutanja u dubokoj tami galutske pustinje ugledali smo najednom veliko i jako svjetlo. Što smo u ovo nekoliko dana ovdje čuli, nije bilo veselje, nije niti očajavanje, nego samo velika umornost nakon silnih napora, zabuna i čudjenje pred velikim svjetlom. Na ovo se nijesmo mogli pripraviti. Ne samo nakon 25 godina cionizma, nego niti nakon 2000 godina galuta. Ili upravo zato! Prirodna je reakcija, da se oči zatvaraju, ako čovjek iz najdublje tmine naglo stane pred veliko svjetlo. Ispunjenje i cilj ipak su nešto posve drugačije, nego li put do njih.

Strah, žurba, pretjeravanje i nervozitet nijesu na mjestu. Trebamo mira i sloge, odlučnosti, čvrstoće i jasnoće, a prije svega strpljivosti i vjere, da vidimo put i nadjemo sredstva. Ta to je posao od generacija za generacije! Ako to jasno ne spoznamo, pa se pogriješno postavimo, kao da za nas postoji samo danas i sutra, onda sami dižemo jedan zid, protiv kojega ćemo uzaludno narslati.

Ne razumijem dosele iznešene prigovore. Gdje koji bi od tih prigovora bili ispravni, ako bi se moglo tvrditi, da vodstvo nije htjelo ili nije znalo polučiti sve, što želimo i što nam treba. Nu nitko nije tvrdio, da vodstvo nešto nije htjelo, svi priznaju, da su naši vodje u svojem htijenju i razumijevanju, barem tako dobri cioniste, kao makar koji od nas. Nu tvrdi se, da nijesu znali i razumjeli postići sve, što bi se bilo dalo postići. Govori se, kao da bi drugi na njihovim mjestima bili mogli više postići. To su puste hipoteze, operiranje sa »da« i »ako«, hipoteze, koje se ne dokazuju i ne mogu dokazati, pa se zato ne mogu ni obarati. Da ako vodstvo tvrdi, da se više nije moglo postići, da se u ovome ili onome moralo vjerovati, jer objektivno ispitivanje svih akata i dokumenata, svih odlučnih činjenica i faktora ne daju ni najmanjega uporišta hipotetičnim tvrdnjama o većim a neizrabljenim mogućnostima, nego obrnuto moraju dovesti do neograničenoga priznanja, što se sred tih prilika i sa tim sredstvima to postiglo i da se tako postiglo. Potrebno je, da se nakon takovoga razmatranja stvari izrazi najdublja trajna i neizbrisiva zahvalnost svega židovskoga naroda muževima, koji su bili tako sretni, da u ovo odlučno doba stoje na čelu našega naroda i da izvješće ove divne uspjehe.

Mandatu samome i koječemu drugome dalo bi se štošta prigovoriti. Nu to nikako ne mogu biti prigovori vodstvu. U svojem htijenju naši su vodje barem takovi maksimaliste kao bilo tko od nas. U tom pogledu nema među nama minimalista i maksimalista. Svi smo maksimalisti. U mandatu nije maksimum naših zahtjeva. Nu u njemu je maksimum onoga, što se moglo postići. A u njemu su i garancije, da se ispuni još i ono, što još nije ispunjeno, a ispunit će se

u skladu sa prilikama, kako će se razviti, ponajpače u skladu sa komentarom, što će ga židovski narod dati tome mandatu sa svojim radom u bližoj budućnosti.

Smatram neozbiljnim prigovor g. Fischera, što je naše vodstvo pravilo koncesija. Dakako da ih je pravilo i moralo ih je praviti. To je politika. Tko smo mi i tko su naši vodje, da bi oni bili u položaju tražiti: sve ili ništa? Takovo bi držanje svaki od nas — a prvi sam g. Fischer — najoštrije osudio i s pravom bi tvrdio, da vodstvo nije imalo prava, da sa radikalnim i nepopustljivim držanjem ugrozi rezultate, koji su efo postignuti.

Vjerujem, da vodstvo u svojim koncesijama nije išlo ni za najmanju malenkost dalje, nego je bezuvjetno moralo ići. Ako se tvrdi, da je naše vodstvo napustilo bilo koje naše pravo time, što je pristalo na utanačenje i tumačenja, u kojima su naša prava djelomično sužena a djelomično ih uopće nema onda takove tvrdnje smatram vrlo nezgodnima i štetnima za našu stvar. Smatram potrebnim naglasiti, da se židovski narod nije niti mučke niti izriječkom odrekao bilo kojega prava, koje nam do ovoga časa nije priznato, nego si pridržava, da se za ta prava dalje bori, sve dok ne dodje vrijeme i ne nastupe prilike, kada će se i to moći osvariti.

U stvari ograničenja Alije čuli smo iz ustiju našega predsjednika g. Weizmanna, da je vodstvo teška srca nakon teške borbe pristalo na ova ograničenja, jer je moralo. Ni tu dakle nema razloga prigovarati vodstvu. Odobravam u tom pogledu sve izvode dra. Korngrüna i tražim, da ova konferencija shodnom rezolucijom u tom pitanju omogući vodstvu, da energično nastoji oko boljega uređenja Alije.

Nalazim, da je Churchillovom Statementu u ovoj diskusiji — donekle krivnjom samoga vodstva — dana jedna važnost, koja ga ne ide u toj mjeri. Palestinski je mandat prihvaćen. U njemu se govori o Balfourovoj deklaraciji. Nu u njemu nema ni jedne riječi o tom Statementu. Pristanak vodstva na taj Statement bila je pretpostava, možda i preduvjet za postignuće potvrde mandata. Statement bio je prije mandata. Dakle je mjerodavan mandat, jer to je onaj međunarodni akt. Držimo se dakle mandata i govorimo o njemu. Ne mislim, da nam tumačenjem treba unašati u mandat već sada nešto, čega u njemu nema. Nu svakako bi bila još veća pogreška, da sami restriktivno tumačimo sadržaj i značenje mandata.

Zato nemam razumijevanja za prigovor g. Fischera, što se u mandatu govori o »eine nationale Heimstätte«. Za nas je to »die nationale Heimstätte«. Ovisit će o nama samima, o našem budućem radu, da i svijet prizna činjenicu, da je Erez Jisrael postao »die nationale Heimstätte« židova.

Isto vrijedi i za prigovor, da imademo premalen udjel na upravi zemlje. Taj će udjel rasti postepeno u onoj mjeri, koliko će to odgovarati našoj snazi, našem radu i po nama stvorenim pozicijama.

G. Fischer ističe engleski interes za Palestinu na način, kao da ima nekoga, tko bi mislio, da Engleska nema interesa za Palestinu i kao da to treba upravo našem

vodstvu tek dokazivati. Spoznaja toga interesa datira barem od Herzla i to je bila baza, na kojoj su i naši današnji vodje radili, dok ne postigoše ove uspjehe. Ako se govori o engleskom interesu na Palestinu, onda to u našim redovima treba činiti sa tendencijom, da se naglasi, da se naši i engleski interesi u Palestini posvema poklapaju i da u tome vidimo najbolje jamstvo za vrijednost i trajnost mandata. Balfour je našu stvar proglasio društvenim poslom između nas i Engleske. Engleska je omogućila protokolaciju te firme. Od poslovnoga druga poput Engleske možemo očekivati, da se njezin uložak u posao ne će ograničiti samo na ono, što je dosele učinjeno. Od druga se možemo nadati, da će našem zajedničkom poslu u budućnosti posvetiti svoju polporu i saradnju u mnogo većoj mjeri, nego li je to danas vidljivo iz sklopljenih utanačenja i ugovora, dakle i iz mandata. Mi, cionistička organizacija, židovski narod i Engleska ispisat ćemo našim radom pravi sadržaj palestinskog mandata.

Ponedjeljak, dne 28. augusta.

Predsjedatelj Lipsky otvara sjednicu. Motzkin izvješćuje o budućnosti Cionističke Organizacije kao Jewish Agency. Izjavljuje, da u Egzekutivi u tom pitanju članovi zastupaju razna mnijenja, pa je referat sinteza tih mišljenja. Nakon pročitavanja pojedinih članaka mandata, koje se bave djelovanjem Jewish Agency-a, predlaže rezolucije:

1. Cionistička konferencija pozdravlja historičku činjenicu potvrde mandata nad Palestinom po Ligi Naroda, u kome je priznata veza židovskog naroda s Palestinom te kreirana židovska javna korporacija Jewish Agency, a izvršenje toga prava i te dužnosti povjereno je Cionističkoj Organizaciji.

2. Zastupstvo židovskoga naroda za obnovu Palestine po Jewish Agency-u ima se stvoriti na sveopćem židovskom svjetskom kongresu za obnovu Palestine, koji se ima u tu svrhu sazvati.

3. Svjetski kongres neka se stvori na temelju demokratskih izbora židova svih zemalja. Izvjesni dio, koji se još ima ustanoviti, neka bude sastavljen iz zastupstva raznih centralnih organizacija, koje imaju interesa na obnovi Palestine.

4. Egzekutiva ima sve pripraviti za ostvarenje kongresa, a o pregovorima nakon specijalne ankete u roku od pol godine izvršiti Akcioni Komitet.

5. Do ostvarenja svjetskoga kongresa za obnovu Palestine je Egzekutiva kao vodstvo Cionističke Organizacije ujedno organ Jewish Agency-a.

Sokolov predlaže neke modifikacije. Prva tačka treba da dobije stvarniju stilizaciju, a manje patetski karakter. Tačka 2. i 3. mogle bi se tumačiti kao da mi postavljamo svjetski kongres kao uvjet. U tom pitanju postoji još uvijek mnogo zablude. Često se prikazuje kao da je privlačenje drugih židova uvjet engleske vlade; tomu nije tako, jer smo mi to htjeli, a i sada to hoćemo. Demokratski put za postignuće cilja je kon-

gres. Ne možemo već sad propisati kongresu, što da zaključuje. Zato moramo pitanje sastava prepustiti samom kongresu. Moramo računati time, da će priprava kongresa trajati dulje vremena, tako da će kroz to vrijeme Cijonistička Organizacija sama biti Jewish Agency. To bi bila odredba, koja nas ograničuje. Ne ćemo da kažemo da do kongresa hoćemo da imamo monopol. Kongres sigurno je sredstvo da predobijemo sve Židove, ali imade već danas faktora, koji rade u Palestini kao Rothschild, I. C. A. i druge organizacije; možda ćemo naći put, da već prije postignemo saradnju tih faktora u Jewish Agency-u. Kolikogod sam oduševljen o kongresu ipak mi se ponajprije radi o snazi naše organizacije i o mogućnosti učestvovanja onih organizacija, koje su do sad u Palestini radile i s nama se veselile Balfourovoj deklaraciji i mandatu.

U siški n želi, da rad za svjetski kongres smjesla započinje te izjavljuje u ime palestinskog pučanstva, da bi prijem muža kao Rothschilda u Jewish Agency, koji je toliko uradio za Palestinu bio s veseljem pozdravljen. Opominje, da se ne podjeli začasna mjesta ljudima; koji doista nijesu radili u Palestini.

Rabin Brod (Mizrahi): Nakon ratifikacije mandata dozrela su pitanja pregovora s drugim organizacijama i židovskog svjetskog kongresa, pa nas na to sili i naša odgovornost pred narodom. Ali baš oni elementi sredstvo, da predobijemo mase je židovski svjetski kongres glede kojega predlaže: Kongres se ima sazivati u narednoj godini; u roku od tri mjeseca neka Egzekutiva izvješćuje Akcioni Odbor o pregovorima s drugim organizacijama; Cijonistički kongres neka se odgodi iza svjetskoga; svjetski kongres ima biti potpuno suveren, a poziv za kongres neka izdaje Jewish Agency.

Grünbaum (Poljska): Stojimo danas pred problemom, da li treba kapitulirati pred bogatim Židovima ili ne. Kongres se smatra sredstvom za privučenje imućnih elemenata. No cijonizam nije samo izgradnja Palestine, već i renesansa židovskoga naroda i za to je najviši princip konstituiranje odgovornosti pred narodom. Ali baš oni elementi hoće da se klone odgovornosti. Ima samo dva puta. Ili demokratski svjetski kongres ili diktatura Cijonističke Organizacije. Nema ujedinjenja s drugima, koji nijesu nikome odgovorni, jer bi nače imali organ, koji je u 50% odgovoran, a u 50% neodgovoran. Lozinka kongresa nema biti samo obnova Erec Jisraela, već i stvaranje židovskoga faktora moći. Konačno predlaže, da konferencija izjavljuje, da Cijonistička Organizacija preuzima prava i dužnosti Jewish Agency-a i nalaže Egzekutivi, da to notificira engleskoj vladi, te da se konstituiraju kao Jewish Agency. Konačno traži u spoznaji, da 25-godišnji

cijonistički rad nije služio samo stvaranju domaje, već i konsolidiranju naroda, saziv židovskog demokratskog svjetskog kongresa, komu će Jewish Agencija biti odgovorna.

Shomor (Amerika): Ne treba toliko debatirati o pitanju kongresa već zaključiti provedeno. Američki delegati žele, da se što prije sazove svjetski kongres. Vodje treba da podju u narod, a ne da čekaju, dok narod dodje k njima. Nije ispravno, da će svjetski kongres razoriti organizaciju, već će nasuprof kongresom ojačati. Za saziv kongresa treba se sporazumiti s drugim organizacijama da dokažemo, da ne tražimo za sebe monopol. Program kongresa treba da bude obnova Palestine i druga pitanja, koja su važna za židovski život.

Dr. Lewinsohn (Hitahdut) upozoruje, da se ne smije miješati pitanje palestinskog kongresa s pitanjem općeg židovskog svjetskog kongresa. Opći svjetski kongres nije aktuelan, ali ni pretpostavke za palestinski kongres nijesu još dovoljno raščišćene. I zato moramo lozinku o njemu nositi u narod. Svjetski kongres bit će nastavak cijonizma. Pošto danas imamo Cijonističku Organizaciju kao realnu činjenicu, moramo je proklamirati kao Jewish Agency, a našu Egzekutivu kao organ Agency-a.

Dr. Reich (Istočna Galicija): Prihvatom mandata postali smo narodno zastupstvo, a naša Egzekutiva neka vrst vlade. Našu sposobnost za vladanje treba dokazati time, da privučemo i druge faktore saradnji. Ne ćemo ih predobiti, ako vladu monopoliziramo. Djelokrug Jewish Agency-a ustanovljen je već u članku 6. i 11. mandata. Članak četvrti mandata moći ćemo proširiti samo radom jakog Agency-a, pa stoga valja privući nove faktore. Prelazeći svjetskom kongresu, drži, da će potencijalne energije u narodu pod dojmom mandata moći postati stvaralačke.

Meriminski (Ceire Cijon): Naša je dužnost, da sazovemo opći kongres, pa upotrebimo palestinski kongres, da omogućimo opći židovski kongres za naše druge ciljeve. Propalestinski kongres je već cijonistički kongres, ako mu proširimo osnovku. Cijonistička Organizacija i Asefat hanivharim neka ustanove bazu za saziv svjetskog kongresa. Ako organizacije, koje su dosad radile u Palestini, traže učestvovanje u Agency-u, neka im se da mjesta prema sadašnjem djelovanju. Jewish Agency treba da je odgovorna općem Pro-palestina kongresu. Agency ne treba da bude idefina sa vodstvom Cijonističke Organizacije, koje imade i zasebnih zadaća.

Stricker (Beč): U pitanju svjetskog kongresa postoje protimbe izmedju svih grupa. Temeljno je pitanje, da li Cijonistička Organizacija može da postoji pored svjetskoga kongresa. Govornik to ne drži mogućim. Svjetski kongres, čiji bi program i kom-

petenciju ustanovio cijonistički kongres, ne će se uopće održati, ili će biti razvodnjeni cijonistički kongres. Cijonistička Organizacija može da provede obnovni rad, no mi dosad nijesmo mobilizirali naše sile. Konferencija treba da ponovno izda parolu za Keren Hajesod i da nikome ne daje povoda da se kloni od ispunjenja dužnosti.

Dr. Thon (Poljska): Svjetski kongres ne će nam pomoći, jer naše neprilike su posljedica opće svjetske nužde. Bez sumnje potrebna je organizacija cjelokupnog naroda za obnovu Palestine, ali to se mora pripremiti. Vodili smo 25 godina židovski narod, sad smo Jewish Agency i treba da nalažemo narednom cijonističkom kongresu, da odredi termin za svjetski kongres. Jedan palest. šekel neka daje izbornu pravo za svjetski kongres. Dole ne smijemo biti sićušni, već mora da se osjećamo kao gestor židovskoga naroda.

Dr. Njemirover (Rumunjska): U pitanju svjetskog kongresa treba da smo oprezni. Ne smijemo pitanja Agency-a vezati sa pitanjem svjetskoga kongresa. Treba samo da kažemo da preuzimamo Agency. Ideja svjetskog kongresa ne smije da bude grobarom organizacije.

Rosenblüh (Njemačka): Pitanja kooperacije s necijonistima raspravljali smo već kod osnutka Keren Hajesoda. Ispravno je, da je svjetski kongres samo onda moguć, ako se grupira oko jake Cijonističke Organizacije. Njemački cijoniste žele saradnju s necijonistima, jer su uvjereni, da je organizacija tako jaka, da svakom krugu daće svoj biljeg. Put svjetskom kongresu ulri je snažnim radom za Keren Hajesod. Govornik je za palestinski kongres svih onih, koji su voljni da rade na obnovi Palestine. Cijonistička Organizacija neka se konstituiraju kao Jewish Agency, a Egzekutiva neka nadje načina za saradnju svih, koji su voljni pomoći pri obnovi Erec Jisraela.

Dr. Smarjaha Levin: Poziv za svjetski kongres treba izdati Cijonistička Organizacija. Čudi se, da je dogodjaj od takve veličine kao što je mandat, primljen nevjerovatnom apalijom. Da smo doživili istorijski momenat, a ne samo o njemu govorili i da ga shvatimo u cijeloj njegovoj veličini, tad bi doživili čudesa u odjeku kongresne ideje u židovskome narodu. Protivi se svakom ograničenju kongresa. Drži nužnim, da podjemo narodu i da mu kažemo, da imamo premalo ljudi za naš rad i da hoćemo narodni zajam. S parolom zajma dat ćemo ujedno sadržaj kongresu. Skrajnje je vrijeme, da dademo cijonizmu opet sadržaj, valja opet u narod unijeti etične i estetične vrednote cijonizma, ako hoćemo da očekujemo nešto velikoga od narednoga kongresa.

Dr. Goldstein je principijelno za kongres, no drži ga s obzirom na današnji polo-

Feuilleton

JEZIČNI ODNOSAJI IZMEDJU JEVREJA I STARIH GRKA.

Piše: dr. M. Margel (Zagreb.)

(Svršetak).

Primjereno ljepoti oblika u grčkom jeziku, u koliko se ona nije kosila s religiozno-čudorednim načelima židovstva, oblikovao je jevrejski jezik dragocjene ekvivalente. Već je rečeno, da je oružana biblije pružila sredstvo za pobijanje tadašnje svemoćne grecizacije. Ta već je u trećem pretkršćanskom vijeku bio poznat velik dio biblije u grčkom prijevodu nežidovskom kulturnom svijetu. Borba protiv grecizovanja jevrejskoga naroda bila je od dalekosežnoga značenja za uspješni razvoj jevrejskoga jezika. Kušalo se prije svega dokazati, da je jevrejski jezik pravi izvor svih jezika. S tim je dokazivanjem u vezi proglašenje jevrejštine svetim jezikom, »lešon hakodeš«, kako se odsele i zvala. Po tome bisvi ostali jezici obzi-

rom na jevrejstinu bili tek »profani«. Nije dakle zaorio prvi zov stvaralačkoga duha božjega »Neka bude!« (por. I. Mojs. 1, 3: »J'hi«) ni grčkim jezikom ni aramejskim narječjem, već jevrejskim zvucima. No još za kaotskoga stanja stvaranja bio je jevrejski jezik imanentan božanskoj ideji; jevrejska riječ (tora) bijaše prije početka.

Dokazivalo se ovako: »Jesi li igda čuo da se u grčkom muškarac i žena zovu dvjema riječima, što spadaju zajedno? Zar se u grčkom za muškarca možda veli »gynaios«, jer se žena zove »gyne«? Ili: izvodi li se iz »antropos« (čovjek) ženska imenica »antrop«? U jevrejskom je naprotiv naziv »iša« za »ženu« izveden iz adekvatne muške imenice »iš« (muškarac) (por. I. Mojs. 2, 23. Midraš Berešit raba I., 5. XVIII., 6. XXI., 8. TaIm. jer. Megila-I. § 9. Targum jerušalmi i Ibn Ezra k I. Mojs. XI., I. W. Bacher, Die Agada der palästnischen Amoräer II., 445. i sl.). Ova po sebi pogriješna jezična asocijacija bila je najjače borbeno sredstvo protiv

grecizovanja palestinskoga židovstva. U kršćanskom se starom vijeku, koji je jevrejski jezik u opreci prema svim ostalim jezicima smatrao svetim jezikom (»lingua sacra«), opetovano kušalo, kako bi se po uzoru jevrejštine i u grčkome opet uvelo pisanje s desna na lijevo. jer se prvobitno i grčki tako pisalo. Grčki kršćani upotrebljavahu jevrejska slova kod svečanoga pisanja imena božjega. Origen pripoćuje, da se u grčkim tekstovima biblije, koji su inače u svakom pogledu bili helenški, pisao tetragramaton (JHVH) jevrejskim slovima (por. Jeronim, Prologus Galeatus).

»Proglašenje« jevrejskoga jezika »svetim jezikom« urodilo je oštrom kulturno-historijskom oprekom medju židovstvom i helenstvom, koja izbija jednakom snagom još i danas u modernoj jevrejskoj književnosti. Ma da je počevši od trećega pretkršćanskoga vijeka prodiralo neobično veliko mnoštvo grčkih riječi u jevrejstinu, nije ono ipak bilo kadro da zatre duh jevrejskoga jezika. Jevrejština je

žaj poljskog i ukrajinskog židovstva neprovedivim. Ne izdajmo zadnju veliku lozinku, dok je ne možemo osvariti. Prolivi se prihvatu rezolucija predloženih po Motzkinu.

Neumann predlaže, da Cijonistička Egzekutiva nakon konstituiranja kao Agency imenuje u svim važnim centrima povjerenika.

Goldbloom bavi se pitanjem ko, kad i kako da se sazove kongres. Kongres ne smije se održati prije no što Cijonistički kongres ne odobri mandat.

Kleinmann (Litavska) polemizira protiv nazora, da ćemo kongresom dobiti nove ljude i sredstva. Želi, da nastavimo 25-godišnju liniju cijonističkog rada.

Dr. Margulies (Čehoslovačka): Diskusija o svjetskom kongresu polazi s krivih pretpostava. Imamo već židovski kongres, koji reprezentira milijun ljudi, i treba njegova nastojanja podvostručiti. Govornik nadalje razlaže, da je u mandatu nešto stvoreno, što je jedinstveno u međunarodnom pravu. Stvorena je korporacija, koja sastoji iz građana drugih država, s izvjesnim javnim pravom. Narod na pulu dobio je već neke vrste prava suvereniteta. Treba da ratificiramo paragraf o Jewish Agency-u i Egzekutivi naložiti, da sve poduzme da predobije druge krugove. Konferencija nije vlasna, da disponira pravima, koja su dana Cijonističkoj Organizaciji kao Agency-u, već samo kongres.

Najdić: Ne možemo na se preuzeti ulogu Jewish Agency-a, trebamo zalo pripomoć cijelog naroda, a to će nam osigurati kongres. Egzekutiva neka poduzme korake, da sazove svjetski kongres.

Rubašov (Poale Cijon): Ideja židovskog kongresa za obnovu Palestine došla je u pravi čas, jer mora ležište našeg nastojanja da preložimo na palestinski rad. Do sada smo se obratili na elemente, koji nam trebaju dati novac i na one, koji nam trebaju dati ljude. Prvi su zalajali, mase, koje nam daju ljude, razvile su goleme snage i zato treba da se obratimo na narod. Ne ćemo da imamo posla s notablama, a sile, koje već sada možemo privući su: palestinsko židovstvo, organizovano američansko židovstvo i autonomno židovstvo Litavske. Odgovornost neka čim prije prelazi na židovski kongres u zajednici s Cijonističkom Organizacijom, koju treba uzdržati.

Yellin obrazlaže predloge, da Vaad Leumi dobije zastupstvo u Agency-u i da sjedište Agency-a bude u Jeruzalimu.

Zlatopoljsky: 120.000 Židova dali su novac Keren Hajesodu. Taj broj treba podeseferostručiti i imat ćemo željena sredstva. Sredstvo tome je opći židovski kongres, prije kojega bi se trebali držati kongresi u pojedinim zemljama. Cijonistička organizacija mora da oplodi tlo, opet cijonistički radili, a ne ograničili se samo na skupljanje novca.

Dr. Schönfeld (Mizrahi): Kongres je važan i stoga, da možemo pobijati argumente naših arapskih protivnika, koji nam osporavaju pravo, da govorimo u ime židovskoga naroda. Kongres treba smjestiti sazvat, a dole mora cijonistička organizacija sama biti Agency, bez sudjelovanja notabla.

Dr. Gottlieb (Poljska): Ako hoćemo da steknemo povjerenje židovskoga naroda, moramo da promijenimo metode rada. Naš se aparat mora sanirati. Palestinski kongres bio će cijonistički kongres s promjenjenim izbornim pravom. Odbor Egzekutive imao bi smjestiti da ispita, kako bi bila moguća saradnja s drugima. To se od nas očekuje nakon mandata.

Goldberg (Amerika): Ideja židovskog kongresa za Palestinu je Herzlova misao. Dosad je cijonizam imao premalo konkretnih zasluga da narod privuče. Ali nakon mandata ne zovemo narod možda zato, jer smo imali fiasko, već zato, jer je istom sad poraslo naše samopouzdanje. Kongres održat će se samo onda, ako ćemo ga sazvat iz ovoga raspoloženja. Cijonizam mora kao i do sada da ostane avantgarda.

Gronemann (Berlin): Kongres je jedina moguća forma da privučemo druge Židove. Mi ćemo na kongresu biti radikalno krilo i opet zastupati naš stari radikalni cijonizam. Već sama priprava za kongres će nas jačati, jer moramo doći ujedinjeno na kongres i mora prestati, da poskupamo s našim vodjama kao što se to jučer dogodilo u debati, što nas sjeća Davida Wolfsohna, čije se ime ne bi smjelo zaboraviti kod slave 25-godišnjeg jubileja.

Ben Gurion žali, da vodstvo nije stajilo na debatu pitanje konstitucije Palestine.

Utorak, dne 29. augusta 1922.

Predsjedatelj Lipsky.

Podliševsky (Poljska): Jedinj spas je opći židovski kongres. Moramo drugima dati prilike, da s nama saradjuju, te su neki i u agudi plaćanjem Keren Hajesoda dokazali svoju volju za saradnju.

Dr. Hantke: Privrženik sam kongresne misli. Mandat znači, da je nežidovski svijet priznao naše pravo na Palestinu, a sad mora uslijediti ratifikacija mandata u neospornoj formi po židovskoj zajednici. Nemoguće je, da svi Židovi stupe u Cijonističku Organizaciju. Ali zadaća Cijonističke Organizacije ostaje i nadalje nepromjenjena. Moramo izobraziti ljude, dati pionire i stvarati ličnu ekonomsku vezu s Palestinom. Moramo iskoristiti čas, i ako je baš sad naš narod uništen. Ne smijemo precijeniti saradnju necijonista. Kongresni pokret treba da je drugi dio naše političke zadaće, kao što je mandat bio prvi dio.

Rabi Berlin: Cijonistički kongres nema monopol na Palestinu. Sveopći židovski kongres ne će Cijonističku Organizaciju slabiti, već jačati. Jer kako nam je nežidovski svijet, koji je raspolagao Palestinom, dao mandat, tako moramo i mi od židovskoga naroda imati mandat, koja će nas opunomoćiti, da zastupamo njegove interese kod izgradnje Palestine.

Jean Fischer: Puš, da predobijemo cijeli narod, je po mome mnijenju taj, da Egzekutivi ili komisiji naložimo, da podje velikim Židovima i da ih sad nakon mandata ponovno pozove na saradnju. Nemojmo se bojati, da im dajemo počasti, jer to je jedino, što im možemo dati. Što se tiče Jewish Agency-a, morala bi se izabrati nova, koja sastoji od tri osobe.

Sprinzak: Weizmann je u pozdravnom govoru izdao parolu svjetskoga kongresa. Sad mora da dodje odgovor naroda. Čuvajmo se, da ne likvidiramo prije vremena nešto od našega posjeda. Kongres bio bi jednokratna demonstracija, za koju ne možemo žrtvovati našu Organizaciju. Herzl bio je fanatičar Organizacije, u kojoj je vidio zamišljenu državu. Samo jačanjem naše Organizacije i Cijonističkog kongresa, budjenjem oduševljenja za našu staru Organizaciju, moći ćemo da izvršimo naše zadaće. Moramo narod pozvati da stupi u našu Organizaciju, koja nije više partija, već sama sastoji iz partija i federacija.

Dr. Hajes: Ne spadam među cijoniste, koji poznaju cijonistički i necijonistički židovski narod. Stoga je židovski kongres za mene nešto posve razumljivo. Dosad ga nijesmo mogli sazvat, ali sad smo postali svjetsko historijski faktor, a necijoniste cijene više naše uspjehe nego mi sami. Možda će cijonistički rad malo trpiti, ako će naši ljudi raditi mjesto za Keren Hajesod, za kongres, ali to je samo za kratko prolazno vrijeme.

Motzkin: Kod svjetskog kongresa radi se poglavito o motivaciji i po tome se razlikujem od nekih zagovaratelja kongresa. Ne držim da je svjetski kongres nužan, jer se Cijonistička Organizacija nalazi u prelazu. Ja naprotiv držim, da je Cijonistička Organizacija stvorila neizmjereno i možemo reći, da su mnogi izvan naših redova danas djeca našega duha. Ali Organizacija stvorila je veća djela, no što ih sama može svladati. Postali smo umorni silnim teretom rada, ali ne umorni od ideje, i samo zato hoćemo potporu drugih. Cijonistički se kongres mora održati i onda, kad bi došlo do svjetskoga kongresa. Ne mislimo ništa napušiti od naše egzistencije. Moramo cijonistički rad vršiti kao i do sad. Dužni smo ali, da izgradnju Palestine predajemo židovskom narodu. Zato se ne smije samo izdati parola, već se mora formulirati program svjetskog kongre-

što više ove tudjice ljubežljivo prihvatila, podijelila im potpuno građansko pravo i udahnula u njih svoj pronicavi duh, tako te nije lako razabrati njihova grčkoga izvora. Ovaj je proces hebraizovanja stranih tudjica najočitiji dokaz neprekidne životne i razvojne sposobnosti jevrejskoga jezika. Ne poznavajući očito historijskih činjenica iznio je slavni semitolog Nöldek e tvrdnju, koja se ne da ničim opravdati: da je jevrejski jezik kao narodni jezik izumro već u drugom prekršćanskom vijeku. Svoju pogrješnu tvrdnju nastoji on da dokaže jednim posvema krivim obrazloženjem, koje odaje neshvatanje duha jevrejskoga jezika, pa argumentira ova-ko: jevrejski jezik da nije podesan za jednostavno pripovijedanje ni za poeziju kao oštri izražaj razumu primjerenoga prikazivanja ili pače pretresanja apstraktnih predmeta. Nöldek e kao da nije uočio jednoga važnoga momenta, naime da je knjiga »Kohelet« već sastavljena stilom jevrejskoga narodnog jezika iz drugoga vijeka pr. Kr. (por. Nöldek e, Die semiti-

schen Sprachen, Leipzig 1899., 2. izd., str. 26. i sl.). Upravo je u pomenutom drugom vijeku obogatio grčki utjecaj jevrejstinu apstraktnim pojmovima. Tek pobjede Makabejaca istisnuše grčki jezik iz Judeje i uvedoše opet jevrejski kao narodni jezik (por. Megilat Taanit II.). Nadalje je neispravno lučenje jevrejskoga jezika u starojevrejski i u novojevrejski jezik. Postoji samo jedan jedini jevrejski jezik. Jezik je biblije znatnim dijelom jezik pjesnika. No narod nije nigda govorio stilom Jezaje, Amosa ili Jeremije. Prorok je govorio jezikom poezije, a narod svakidašnjim jezikom. Tim je svakidašnjim jezikom sastavljena gotovo velikim dijelom vanbiblijska književnost. Ta veoma mnogi vanbiblijski izrazi, poslovice i mudre rečenice odaju često mnogo veću starost od gdje koje biblijske knjige. Jezik židovske svakidašnjosti bio je vazda izvrnut utjecaju naroda, što su obitavali u susjedstvu Palestine ili su s njom bili u trgovačkom saobraćaju. Sve većim porastom kulture jevrejskoga naroda poprimao je i jevrej-

ski jezik sve više inojezičnih tudjica i tako ih posvema hebraizovao, te se ne da doše prepoznati. Tako se često s nepozvane strane piše o duhu jevrejskoga jezika, a da ga se nije ni shvatilo. Renan je u svojoj »Historie générale et système des langues semitiques« bez okolišanja otvoreno priznao, da nema nikakova razumijevanja za vanbiblijsku jevrejstinu (por. J. Klausner, Jahadut vaanšijut, Varšava 1910., str. 191. i sl.). Naprotiv za kritika biblije Bודה (por. njegovu Geschichte der althebräischen Literatur, Leipzig 1909., 2. izd., str. I.—7.) opsežno područje pobiblijskoga književnog blaga i nije književnost, već mješavina talmudskih interpretacija biblijskoga zakona, samo gradivo kontroverza, što se nadovezuju na taj zakon. I Brockelmann (Semitische Sprachwissenschaft, Leipzig 1906., str. 26.—27.), koji nije mogao da se otrese pogrješnih nazora svoga učitelja Nöldek e, smatra jevrejstinu izumrlom, no već u talmudsko-midrašovskoj književnosti vidi on posljednje izdanke jevrej-

sa. Ako prihvatimo rezoluciju za svjetski kongres, moramo iz toga povući konzekvence za našu cijelu propagandu.

Dr. Weizmann izjavljuje, da povlači izraze, koje je jučer upotrebio u žestini okršaja protiv mizrahija, a kojom se mizrahij čući povredjenim. K stvari, o kojoj se debata primjećuje, da će Egzekutiva o pitanju svjetskog kongresa na temelju debata ponovno vijećati.

Dr. Artur Rupp in drži zatim referat o kolonizaciji i financiji.

O gospodarskom radu u Palestini predali smo vam tiskani izvještaj, u kojem je u svim pojedinostima prikazan naš rad. Mogu se stoga ovdje ograničiti na neka nadopunjenja općega karaktera.

Zadnji kongres ustanovio je budžet od 1 i pol milijuna funti. Dostora smo vidjeli, da ne možemo računati na taj iznos. Stavke, za koje su bili uvršteni stalni iznosi (školstvo, imigracija itd.) morale su se ponajprije potpuno pokriti, prije no što su postali dostupni iznosi za poljoprivredu i industriju. Uslijed toga bili smo prinuždeni, da usporimo mnoge poljoprivredne radove, ili da ih odgodimo i napustimo. Pored svega toga ova godina u gospodarskom pogledu doduše kvantitativno ne zadovoljava, ali je kvalitativno bolja, no što bi to mogli obzirom na nepovoljni financijski položaj očekivati. Zasluga za to ne ide Cijonističku Egzekutivu, već ljude, koji su radili u poduzećima ispunjeni najvećim oduševljenjem i radnom voljom. Naši halucini ne mogu se usporediti s radoprincima, koji se imaju bez prigovora pokoriti instrukcijama, koje im daje poslodavac. Oni se smatraju ravnopravni s poslodavcem i to s punim pravom. Cijenim u našim radničkim grupama ozbiljno nastojanje za stvaranjem boljih socijalnih životnih forma. Naravno da pri tome često zanemare princip ekonomičnosti. Naši useljenici nijesu ondje, odakle dolaze; naučili da gospodare; to mogu da nauče samo iskustvom u Palestini. Za potrebu odgoja ekonomičnosti naišli smo na potpuno razumijevanje kod mnogih radnika. Važno je, da jačamo kod radnika osjećaj odgovornosti. Za to će biti vrlo važno, da radnici dobiju mogućnost, da sami investiraju vlastita sredstva u gospodarstvo. U zajednici sa radničkim organizacijama nastojimo da stvorimo

radničko naseobno društvo, koje bi imalo da to omogući. U zadnjoj godini osnovali smo više novih naseobina u Emek Jisraelu, koje se uslijed izvrsnog ljudskog materijala povoljno razvijaju. Ako ćemo im moći u narednim godinama dati najnužnije iznose, što ih trebaju, imat ćemo, kao što se sigurno nadam, ovdje prve primjere židovskih naseobina, koje su u kratko vrijeme došle do svoje samostalnosti. Mnogo očekujem i od poljoprivredne pokusne stanice. Optimističan sam glede poljoprivrede. Možda će se upravo ona, brže no što mi mislimo, pokazati kao najsigurniji ekonomski stup Palestine.

U industrijalnom pogledu zaposlili smo useljenike, koji nijesu našli rada u poljoprivredi, kod javnih radova i gradnja. Opominjem, da u buduću ne baziramo našu emigraciju na takove prolazne radove, koji ne stvaraju trajnu egzistenciju. Broj useljenika je bezuvjetno zavisao o ekonomskim mogućnostima, koje stvaramo u Palestini.

Kad je zadnji kongres zaključio budžet od 1 i pol milijuna i pitao me, koliko useljenika mogu naći time egzistenciju, naznačio sam sa svom rezervom broj 30 hiljada. Primili smo samo 500 hiljada funti i pripomogli smo 9 hiljada useljenika k egzistenciji, svakako samo u prolaznom zaposlivanju. Ako ne ćemo u novoj godini dobiti više no u prošloj, moći ćemo samo manji broj useljenika dovesti u zemlju, jer u spomenutim prolaznim radovima nema više mjesta. Moramo povećati sredstva za ekonomski rad u Palestini.

Trojake su zadaće, koje mora da ispunimo u Palestini: Čisto poslovni izdaci, kod kojih se kapital sigurno ulaže i sa stalnošću očekuje kamatna dobit (prve hipoteke na gradskim kućama, krediti za industriju i trgovinu, kupnju zemljišta itd.); neposlovne zadaće, kod kojih se ne stvaraju nove stvarne vrednote (školstvo, zdravstvo, troškovi uprave i organizacije) i poluposlovni izdaci, kod kojih se doduše kapital ulaže u stvarne vrednote i koje imaju aktivnu stavku, ali nesigurno je ukamačivanje (izdaci za poljoprivrednu kolonizaciju, podupiranje novih industrija, koje još nijesu zrele za bankovni kredit, možda druga hipoteka).

Pošto su sve grane djelovanja u Palestini medjusobno usko vezane, a zanemarivanje jedne grane djeluje nepovoljno i na sve druge, moramo da se za sad brijemo za sve potrebe socijalnoga života. Prije rata došli su u zemlju većinom bogati ruski Židovi, danas je postotak imućnih useljenika vrlo malen. Vrlo bih bio za to, da mnogo toga prepuštamo privatnoj inicijativi, ako bi bilo privatne inicijative u velikom stilu. Ona danas postoji tek u malom stilu. Među Židovima, koji se interesiraju za Palestinu imade takovih, koji daju novac, ali ne dolaze u Palestinu i takovih, koji idu u Palestinu, ali nemaju novaca. Moramo dakle većim dijelom uzeti novac za rad u Palestini od onih, koji nešto hoće da učine za Palestinu, ali sami ne će da onamo podju, i moramo tim novcem naseliti one, koji sami nemaju novaca.

Novac za sigurne uloške trebalo bi tako nabaviti, da osnujemo posebno emisijono društvo, možda kao odjel Jewish Colonial Trust-a, koje će se isključivo baviti prodajom dionica čisto gospodarskih poduzeća i kojim će upraviti čovjek, čije je ime jamstvo, da dionice, koje on preporuča, zaslužuju povjerenja. Keren Hajesod imao bi da i nadalje skuplja za neposlovne izdatke kao i za poluposlovne, ali bi za ove posljednje trebali stvoriti posebne fondove, koji bi stajali unutar Keren Hajesoda n. pr. kolonizacioni fond, koji je podfond Keren Hajesoda, ali se upravlja odjelito pod trgovačkim uvjetima, a kasnije će možda postati sasvim samostalan.

Imao bih još jedan predlog, protiv kojih eksperti Keren Hajesoda iznašaju sumnje tehničke naravi, koje bi se možda dale svladati. Možda bi se mogla izdati kao parola, za Keren Hajesod, da još za izvjesno vrijeme pokriva budžet za škole itd., ali da u sve većoj mjeri osniva poljoprivredne i grad. naseobine, koje bi se time imale dovesti u lični živi odnošaj sa darovateljima novca, da bi darovatelji bili kod davanja izvjesnog iznosa utemeljitelji izvjesne naseobine. Možda bi se tako moglo skloniti svaku veću židovsku zajednicu, da u Palestini osnuje pod njezinim auspicijama jednu naseobinu.

Jasno je jedno: moramo da nadjemo

skoga jezika, što su proizašli iz starojevrejskoga jezičnoga blaga. Kako je tendenciji većine nežidovskih književnih historika izvor u teologiji i egzegezi, nema u njih ni truna neposrednoga estetskog saosjećanja onih živih sila, što pokreću jevrejski jezik. Psiholojska dubina duha jevrejštine ne sastoji jedino u pojedinim tvorbama riječi, već u načinima izražavanja, u primjenjivanju izraza. Ta ni poznatoga istraživaoca Schürera, pisca opsežne povijesti židovskoga naroda u doba Kristovo, nije poštedio prigovor, da nije tačno poznao pobiblijske književnosti ni života Židova (por. Lazarus, Die Ethik Judentums, II., 1911., str. XL). Zato i nije čudo, kad koji nežidovski kritik biblije ne poznavajući nikako živu upotrebu jevrejštine smatra grčkim izvornicima gotovo većinu apokrifnih djela, što su prvobitno bila sastavljena jevrejskim jezikom i onda prevedena na grčki. Previdja se naime činjenica, da su palestinski Židovi, uz to što su bili vješti svomu jevrej-

skom materinskom jeziku, pisali i tankoćutnim klasičnim grčkim stilom, tako te su svoje književne proizvode sastavljali jevrejskim jezikom za Palestinu, a onda ih za inozemstvo prevodili na grčki. Većina hebraizama, što se nalaze u takovim prijevodima, a ne dađu se nipošto dokazati iz klasične jevrejštine biblijske književnosti, proizašla je iz svakidašnjega jevrejskoga jezika. Prevodilac se jevrejštine na grčki često morao slobodnije izraziti, da ne iznakazi duh grčkoga jezika. Unatoč uzajamnoga utjecaja medju jevrejstinom i grčkim jezikom umjeli su prevodioci iz jevrejskoga na grčki da očuvaju duh jevrejštine, kako to nesumnjivo izlazi iz predgovora grčkoga prevodioca knjige »Ben-Sira«, kojoj je jevrejski izvornik nadjen u najnovije doba u Genizi u Kairu (por. Rudolf Smend, Die Weisheit des Jesus Sirach, jevrejski i njemački. Berlin 1906., str. I.; S. Bernfeld, na pom. mj. str. 171 i sl.). I samo židovsko kršćanstvo nije moglo da bude bez jevrejskoga jezika,

ma da je već bilo skrenulo u grčku kolotečinu. Glavni činioci kršćanskoga bogoslužja odaju još uvijek duh jevrejskoga jezika, kao na pr. izrazi »Amen«, »Halleluja«, »Hosana« i mnogi drugi. Tako je židovsko kršćanstvo nastavljalo upotrebu jevrejskoga pisma; židovski su kršćani čitali Stari Zavjet jevrejskim jezikom i pismom. Pavao ne govori narodu grčki, već »te hebraide dialekto«, jevrejskim jezikom (por. Djela apostola 21, 40, 22, 2.). Aleksandrijski Židovi nestadoše vremenom s poprišta svjetske povijesti žrtvovavši jevrejstinu grčkom jeziku; helenizam ih je posvema grecizovao, a onda progutao. Palestinski Židovi nijesu naprotiv mogli da nestanu u grčkom duhu, jer ih je gajenje jevrejskoga jezika očuvalo od propasti. Starogrčki jezik je danas mrtav, dok jevrejski živi i stvara na razboju kulture dvadesetoga vijeka nove vrednote u starim, neslomljivim oblicima.

novih puteva za nabavu sredstava. Budžet, što ćemo ga predložiti, može se, ako ga za sad ne ćemo moći povisiti, podnositi samo još godinu dana. U narednoj godini moramo doći sa mnogo većim budžetom. Slavili smo sad 25-godišnji jubilej političkog cionizma. Nastojte, da nakon daljnjih 25 godina uzmognemo da slavimo barem slavu ekonomske konsolidacije Palestine. (Živo odobravanje.)

Dr. Feiwel drži zatim

referat o Keren Hajesodu.

Ovaj referat o Keren Hajesodu dolazi zapravo nešto preuranjen. Bilo bi dobro, da smo se ponajprije složili o političkom putu, financijskom opsegu naših zadaća u skoroj budućnosti i o sistemu financijske saradnje naših institucija, prije no što govorimo o pojedinačnom institutu Keren Hajesoda.

Hoćemo da dademo ozbiljni račun o Keren Hajesodu. Hoćemo to učiniti tim više, što je bilo već glasova, da je neuspjeh, tvrdnja, koja je već učinjena, kad je Keren Hajesod zapletajem prilika bio povučen u internu borbu u cionizmu.

Rezultat Keren Hajesoda za njegovu jednu i pol godišnju povijest je 600 hiljada funti. Ako to usporedimo sa 50 hiljada funti, koji je iznos Cijonistička Organizacija namakla u godinama prije rata, to je svakako znatan porast; u omjeru ali prema porastu naših zadaća je taj rezultat bez sumnje još malen. Razlozi za to su vrlo rdjave prilike vremena, u koje pada osnutak Keren Hajesoda. K tomu dolazi još depresija u židovskome svijetu u vremenu između Balfourove deklaracije i mandata i nemiri u Palestini, koji su nepovoljno djelovali na propagandu. Konačno imao je Keren Hajesod od svoga početka da računa s problemom potrebe časa. Naš sud morao bi biti drugačiji, da je stvoren kao fond, koji bi s početka za neko vrijeme novac tezurirao i da je mogao mirno i sistematski razvijati svoju organizaciju i propagandu. Tako ali morala su se, prije no što se mogao konsolidirati, njegova sredstva uzeti za pokriće palestinskoga budžeta. Uočimo li sve te poteškoće, možemo reći, da je Keren Hajesod bio uspjeh i da obećava još bolji rezultat. Nije malenkost, da danas već 150 hiljada Židova davaju za Keren Hajesod. 150 hiljada ljudi promatrani kao reprezentanti obitelji znače pol milijuna Židova. Još je veći uticaj Keren Hajesoda sa psihološke strane. U K. H. je sve pitanje kvantiteta. Kraj svih spočitavanja i sve kritike držim da mogu reći, da je temeljni sistem Keren Hajesoda zdrav, svrsishodan i organizatorno ispravan. On je dorasao svim trim potrebama Palestine, o kojima je govorio Ruppin. Kraj toga nije se spomenula jedna funkcija, za koju on imade najveću važnost. Izvjesna poduzeća dobit će po njemu mogućnost, da predju preko prvih poteškoća. Tako su u prvim svojim počecima po Keren Hajesodu podupirani hipotekarna banka i Ruttenbergov projekat. I u buduću bilo bi dobro, da bi Keren Hajesod učestvovao kod javnih gospodarskih poduzeća, bilo u formi zajma ili poslovnog udjela. U tome, što danas čini Keren Hajesod, ima mnogo poticaja. Ali nema pravoga omjera u izdacima glede toga, što zovemo produktivnim i neproduktivnim. Bilo bi sigurno korisno za propagandu, kad bi se mogli pozvati na nove kolonije.

Ali i ovdje se mora Keren Hajesod pokoriti potrebama. Malo povišenje možda za jedno 200—300 hiljada funti promijenilo bi potpunoma sliku njegovoga rada i propagande. Podvostručenje Keren Hajesoda znači njegovu egzistenciju za uvijek stabilizirati. Pored njegovih dosada razmjerno čednih uspjeha ipak je jedan od velike važnosti: bio je isprva zamišljen kao fond, koji se ima brzo skupiti. On se međutim u mnogim mjestima učvrstio u židovskoj svijesti kao moralna obveza godišnjeg doprinosanja za Palestinu.

A sad nešto o nutarnjoj, duševnoj konstituciji Keren Hajesoda. On je svojedobno osnovan na temelju Maasera. Maaser-mišao bila je već pri osnutku ovejana nekom simbolikom. Trebala je biti uzor, što je kongres izrazio u još konkretnijoj formi. Sad treba da ustanovimo, da li se ima K. H. i nadalje propagirati na temelju Maasera, ili da li se ima Maaser označiti neuspjelim i napustiti. Po našem mišljenju održao se taj princip u nekim zemljama, dok u drugim nije proveden. Maaser je simbol u smislu samoopozivanja naroda i mora kao takav ostati, te sve dublje prodrijeti u narodnu svijest.

Treba li popraviti vanjsku konstituciju Keren Hajesoda, kako ju je ustanovio kongres? Ustanovljen je odnošaj između Cijonističke Organizacije i obavezanika Keren Hajesoda s jedne strane i gospodarskog programa Palestine i pokrića palestinskog budžeta s druge strane: obvezanici neka izašlju članove u Council, koji ima da daje polovicu direktorijuma Keren Hajesodu. Smatram formu, koju je zadnji kongres dao za organizaciju sretnom, jer dopušta rješenje za sve eventualnosti. Da li će se sazvati svjetski kongres, da li će se konstituirati Jewish Agency privlačenjem drugih faktora, Keren Hajesod ima uvijek mogućnost, da se prilagodi kasnijem gospodarskom djelovanju Agency-a. Vanjska forma treba da se prizna podesnom. A sad k samom radu.

Dokazalo se kod agitacije Keren Hajesoda, da cioniste u pojedinim zemljama nijesu bili dosta aktivni, tako da je odslanje delegata bilo gotovo jedino sredstvo, da bude i organiziraju sile u dotičnoj zemlji i da ne nastane nazadak, kad delegati ostave zemlju. Keren Hajesod mora dakle da radi s četom delegata i to ne običnih, već osobito kvalificiranih ljudi sa zvučnim imenom. Ovo se često kritikuje. Izdaci se smatraju prevelikima. Ali povećanje rezultata za dvostruko reducira izdatke prema proporciji za polovicu. Dosadnja kritika je preuranjena. Poželjno je svakako, da se gospodari s najvećom štedljivošću. Ali u našem slučaju značila bi prevelika ekonomija presahnjivanje rada. I ovdje sve zavisi o povećanoj energiji. I u tom sistemu institucija, banaka, Narodnog fonda itd. stoji Keren Hajesod na pravom mjestu. Kao fond, koji u sebi koncentrira palestinsko djelovanje, vrlo je podesan za saradnju s drugim fondovima. Što se tiče agitacije za razne fondove, stvar još nije sasvim uređena. Tako primjerice kolidiraju na nekim mjestima sabiranja za Narodni Fond i Keren Hajesod, pa si prave konkurenciju, te ćemo morati naći sistem zajedničkog rada bez trvenja, koji će znatno povisiti palestinski budžet. Ako na pr. Keren Hajesod, hipotekarna banka, Narodni Fond i Jewish

Colonial Trust skupa rade, tad se može dogoditi, da prodaja od 100 hiljada akcija hipotekarne banke stvara rad za imigrante, koji će riješiti Keren Hajesod od novčanog doprinosanja itd.

Da K. H. potpuno uspije, treba samo strpljiv, neumorni rad, a ništa mu više ne škodi, nego žurba i preuranjena kritika, da ne govorim o opstrukciji, koju mu na žalost prave neke zemaljske organizacije iz partijsko taktičkih razloga. K. H. je po svojoj konstrukciji zdrav, a po svojim gospodarskim sposobnostima bezuvjetno produktivan. Neka svaki na svom mjestu učini sve, što je nužno da jača K. H., tad će preostati samo stvari tehničke naravi kao pitanja, čije rješenje ne će praviti prevelikih poteškoća.

U jednoj nedavno izašloj brošuri ironiziran sam radi moje izjave na kongresu, da bih rado vidio na čelu K. H. muža sa židovsko vizionarnom pjesničkom snagom. Kolikogod držim naravno trezvenu organizaciju kao temeljni osnov K. H., ipak sam duboko uvjeren o tome, da još nikada kao do sad nije bilo nužno da upravljamo elementarnom snagom naš moralni zov, zov, kome je ime Maaser.

Zlatopoljski: Keren Hajesod ne znači darove, već porez. Nadalje je njegova ideja da bude centralni fond, iz kojega se imaju pokrivati sve budžetne potrebe u Palestini. Reklo se, da je broj onih, koji su se obvezali vrlo velik i bez sumnje su podavanja Židova za Palestinu veća no prije. Ali putem darova ne bi nikad skupili postignute iznose. Po mom mišljenju nije od samih cionista princip Maasera dovoljno proveden. Maaser bio je velika parola, a ne tek isprazni paragraf statuta i njegov nedovoljni uspjeh dokaz je nedostatne partajske discipline sa strane cionista. Ali ne samo gledom na Maaser, već i gledom na očekivanu mobilizaciju ljudi nijesu cioniste u dovoljnoj mjeri učinili svoju dužnost. Govornik bavi se pitanjem sabiranja i upotrebe raznih fondova i prelazi na metode jedinstvenoga fonda. Konkurencija i višestruki troškovi znatno bi uplivali na rezultat brojnih zasebnih fondova. Centraliziranje izdataka u jedan fond pojednostavio bi budžet, koji bi se lakše regulirao. Prave se oštre razlike između rentabilnih i nerentabilnih izdataka. Ipak je K. H. olakšao osnutak hipotekarne banke i financirao pripreme radove za Ruttenbergov projekt. Praksa vodi do toga, a da se time ne mijenjaju temelji. Nije stoga nužno, da se provedu principijelne promjene u K. H. Ruppin predlaže kolonizacijski fond unutar K. H., koji ne bazira na posebnim sabiranjima, i apsolutno pristaje uz Maaser. Pravo na dividende ne postoji. Karakter poreza isključuje, da doprinositelji imaju prava na dividende, i ako nije ovakova mogućnost isključena. Stvaranje emisionog mjesta, koje Ruppin traži kod kolonijalne banke, vrlo je važno. Ono će sve vrednosne papire plasirati trgovačkim načinom. Ako hoćemo da postignemo naš cilj, ne smijemo uvijek redigirati i rezonirati, već moramo preći praktičkom radu.

Funkelman (Litavska): Veliki dio cionista još nije ispunio svoje dužnosti prema Keren Hajesodu. Tek kad se to zbude, moći ćemo se obratiti na cjelokupni narod, koji dobro shvaća ideal Keren Hajesoda.

Lewite (Poljska) pobija izvode Ruppina, od kojega je očekivao nove smjernice za ko-

koloniziranje Palestine. Što je Ruppin pokazao, to je po njegovim vlastitim brojkama veoma žalosno. Ne može da se saglasi sa Ruppinovim optimizmom u pogledu poljoprivredne kolonizacije i njezinih oblika po onomu, što je sam u novinama čitao i što zna iz palestinskih izvještaja. Ne bismo smjeli da nastavimo sa postojećim oblicima poljoprivredne kolonizacije, jer joj ne odgovara psihologija Židova. Židovi da su pristajali privatnog gospodarstva i zato da može samo to da vodi do uspjeha. Zbiljsko pomnoženje pučanstva u Palestini da se može postići samo pod uplivom privatne inicijative i u obliku industrijalne kolonizacije. Sve, što se dosad poduzelo, da je, promašeni eksperimenat, koji se nesmiye nastaviti.

Blumenfeld: Akcija za Keren Hajesod traje tek jednu godinu dana, a kod prosudivanja uspjeha mora se uzeti u obzir, da je naše djelo dugotrajni postepeni proces. A ipak je Keren Hajesod već pred pol godine označen neuspjehom. Tu treba, da se pitamo, zašto je uspjeh nedostojan, pa ćemo spoznati, da se nije ni pokušalo, da se zaključak kongresa ozbiljno provede. Sve ako i postoje druge mogućnosti financiranja za razna preduzeća, to ipak trebamo za sva vremena Keren Hajesod kao žrtvu u nuždi. Princip maasera je odgojni princip. Jednim zaključkom ne može se nikoga siliti na plaćanje maasera. To je cijeli odgojni zadatak, koji leži u akciji za Keren Hajesod. Ispunjenje dužnosti po dobrim cionistima je najsnažniji argument. Želimo li da pospješimo tempo kolonizacije, to moramo zadržati princip maasera. Rad oko toga može da se u svim zemljama vrši jednolično. Keren Hajesod je podkrijeva cionizma. Naši ljudi moraju da shvate, da nije samo halucki ideal, koji vodi najbolje ljude u Erec Jisrael, cionizam, već i izgradnja zemlje po pokretu. Ove ljude moramo, kako je to već dr. Lewin polaknuo, stvoriti s posebnim odgojom. Keren Hajesod mora da ima za Organizaciju simboličnu vrijednost. Niko nema pravo na kritiku, tko od kongresa amo nije stavio sve u službu stvari. Govornik preporuča konačno ukinuće 20% podavanja Narodnom Fondu i obrazovanje jednog kolonizacionog fonda u okviru Keren Hajesoda, kako je to Ruppin polaknuo.

Dr. Hausner (Mizrahi) kritikuje povezivanje idealizma i posla u Keren Hajesodu, a da je i pogrešno bilo, da je ovaj važni instrumenat izgradjen na temelju jednog poreza bez inake egzekutivne prisile, osim moralne. Traži li se značajne žrtve, mora se računati sa mentalitetom naroda, i ako je to galutski mentalitet. Imamo najveće poštovanje pred našim halucim, no ipak nam ne može ni kolonizacija građanskih elemenata biti ravnodušnom. Medjutim se ova zapostavlja, što je vidljivo iz primjera Kfar Saba i Ejn-Cmaj.

Dr. Margulies: Ruppinova podjela u poslovne, poluposlovne i neposlovne izdatke ne zahvaća problema kod korijena. Naše zadatke možemo da podjelimo u opće gospodarske, koje mora da ispuni cjelokupnost naroda, nadalje u takove, koji se prepuštaju privatnom gospodarstvu i konačno u takove, kod kojih mora opće gospodarstvo da djeluje promicateljno. Tek kad ćemo po ovim stajalištima imati jasnu sliku, moći ćemo pitati, koji se fondovi od slučaja do slučaja imaju upotrebiti. Sa diletantizmom, koji se u mnogoćem udomio, oštećujemo znatno radu Palestini i namaknuće sredstava.

IVERSKY žali, da ne predleži detaljniji plan poljoprivredne kolonizacije, tako da je teško detaljno o takovim govoriti. Govori zalim o potpunom zalajenju akcija za razne institute i upućuje na to, da je Keren Hajesod u jednoj godini više ubrao nego li Kolonijalna banka u 20 godina. Mora se konačno stvoriti jedan sistem za uzajamno djelovanje pojedinih instituta.

BEN GURION: Dr. Ruppini ne će stalno da u Palestini pravi socijalističke eksperimente, već se radi o pitanju, da li ima naš rad da bude nacionalan. Moramo si jasno predočiti, u čemu sastoji cionistički rad u Palestini. Nema nikoga ni u ekstremnoj ljevici, koji ne bi pozdravio privatne inicijative, koja u istinu dolazi; mi samo pobijamo onu

prvotnu inicijativu, koja se u inostranstvu propovjeda, samo da se nacionalna preduzeća omelu. Nije nam se Palestina dala, da ondje smjestimo nekoliko kramara, koji će trgovati s Arapima, ili osnovati nekoliko tvornica soda vode u Tel Avivu, već za to, da s našim zbiljskim radom opustjelu zemlju učinimo plodnom i da je obnovimo. U Emek Jesreelu nam je uspjelo, da iz pustoši stvorimo jednu cvatuću poljoprivrednu naseobinu. Ovaj znatni uspjeh našega poljoprivrednoga rada u prošloj godini mnogo se premalo cijeni. Umjesto toga slušamo kukanje, da je izbačen novac za eksperimente i da nije dovedeno dovoljno kramara u Jafu. Cijeli cionizam je jedan ogromni eksperimenat, rad u zemlji je eksperimenat, preobrazba naših gradskih ljudi u produktivna zvanja takodjer je eksperimenat. Mi ćemo ovaj eksperimenat nastaviti i ne ćemo dozvoliti, da se opet dovuče galut u Erec Jisrael. Imamo da biramo između dva puta: ili nacionalni idealizam, pijo, nirstvo od davanja novca do velikog pionirstva rada, ili pako prenos galuta u Palestinu i gajenje sodavodnog cionizma. (Odobrava nje na ljevici.)

Srijeda, 30. augusta 1922.

Predsjedatelj: Lipsky.

Dr. Gottlieb (Poljska): Po dru. Ruppinu iznešeni princip, da se ima smjerati na razvoj osobnih veza između Keren Hajesodplatioca i stvarnih dobara, koja se imaju izgraditi, je od najveće važnosti. Predočimo li si broj onih Židova, koji žele da povežu sa cionizmom problem njihove sopstvene egzistencije, onda ćemo izgledu cionizma manje pesimistički prosudivati, nego li, ako to činimo po broju platioca šekela. Ruppin je držao potrebnim, da se dobrohotno izjavi prema jednom smjeru, koji toga ne zaslužuje. Psihoza, koja proizlazi od ljevičarskih partija, propaganda za takozvane socijalne životne forme, donijela nam je neizmjereno veliku štetu. U mnogim je ljudima uslijed ove usmrćena za život potrebna želja za razvijanje ekonomske pojedinačne osobnosti. Nijedan haluc ne misli na to, da za sebe gradi kuću. Socijalizam je stvorio jaz između otaca i sinova. On nam je oteo omladinu i našem djelovanju (sabiranju itd.) podmladak. Ruppin žali neznatnu gospodarstvenost naših radnika, naravski, ljudi sa usmrćenim osjećajem vlasnosti ne produciraju vrednote. Socijalizmom hoće se početi baš u području, na kojem je čak i u Rusiji nastradao, u poljoprivredi. Šete ne pokazuju se samo u palestinskom djelovanju, već i u našem radu ovdje. Prelazeći na kritiku Keren Hajesoda, traži govornik oštro lučenje između darova i investicija. Opozicija zahtjeva brisanje školskog budžeta, a ja vam velim, da je židovstvo protiv ovog brisanja. Mi nijesmo prama svijetu potpisali obaveza, da ćemo u Palestini izgraditi jedan primjer socijalne pravde. Mi imamo samo jedan cilj, da u Palestini stvorimo većinu. Postupajte sa Keren Hajesodom prema potrebama Palestine, a ne prema propagandi one gospode, za koje je propaganda cilj, a Keren Hajesod nuzgredno. Konačno predlaže govornik prihvat temeljnih Ruppinovih principa i specijalno raspravljanja ovih problema u jednom odboru.

Lav Stern, delegat Jugoslavije:

Prije prelaza na samu stvar imao bih toliko toga da požalim, da bi već time iscrpio odmjereno mi vrijeme. Ipak moram, da barem neke stvari požalim. Prije svega, što smo prisiljeni, da u roku od 10 minuta tempom brzovlaka preletimo tako važna pitanja finansijske naravi. Tu je jedva vremena, da se pitanja makar i samo nabace. Odgovoriti se već ne može. Ne zamjerite, ako onda sve ne će biti dovoljno jasno. Imamo da govorimo o velikim pothvatima kolonizatorne, socijalne, ekonomske i finansijske prirode. Mi smo sada u ovoj konferenciji neke vrsti proširenoga upravnoga odbora jednoga golemoga poduzeća. Ovo nije glavna skupština, gdje tek treba doglasati o gotovim, dobro pripravljenim, nepromjenljivim predlozima. Ovo je jedna poslovna sjednica, gdje još nema gotovih predloga i osnova, nego se očekuju

predlozi i osnove iz naše sredine, kao plod svestrane debate. Nijesam još nikada pribivao jednoj poslovnoj sjednici, gdje bi se pravo govora tako ograničivalo i gdje bi se tražilo, da se u malo časova iznesu, obrazlože, prefresu, zabace i prihvate finansijske osnove, koje mogu da budu od nedoglednih posljedica. Mislim, da nam mora biti jasno, da ovakova konferencija nije pravi forum za takove stvari i da nam se valja pobrinuti, da stvorimo forum, koji bi toj zadaći barem s tehničkoga gledišta mogao odgovarati.

Zalim, što su nam omašna izvješća tek ovdje na početku vijećanja predana. Štalu propisuje, da delegati — odnosno zemaljske organizacije, federacije i frakcije — moraju izvješća primiti 3 tjedna prije početka vijećanja. Ne žalim povredu šlatu po sebi, nego žalim, što uslijed toga velika većina delegata nije bila u stanju, da ta izvješća prouči. Znači, da je većini nas velikim dijelom nepoznat materijal, iz kojega bi nam valjalo povući zaključke: što i kako da se u buduću čini ili ne čini. Tko je ovamo došao u namjeri, da pomogne svojim znanjem, iskustvom i savjetima u iznalaženju novih putova i metoda, nalazi se sada u nemogućnosti, da daje svoju saradnju i pomoć onako, kako osjeća da bi trebalo. Tražim zašto, da egzekutiva u buduću svim silama nastoji, da izvješća budu na vrijeme gotova i razdijeljena, da se omogući što savjesnija i stručnija saradnja što većega kruga ljudi.

U pozadini svih naših dosadašnjih debata, bio je zatumljeni krik: nemamo novaca, nemamo ljudi! Razvijene su dvije serije problema: problem novca i problem ljudi. Govorilo se o tome, što je važnije, što je prije, što poslije, kojim redom, kojim tempom i u kojem omjeru. Time je sve užasno komplikovano. Ja mislim, da se radi samo o jednom problemu: Kako da se namakne potreban kapital? I ljudi su kapital, i ako najdragocjeniji. Ako tako pojednostavnimo problem vidimo da nam je potreban jedan generalni, središnji plan. To je trebao da bude Keren Hajesod: kao put, sredstvo, način i sistem privlačenja novca i privlačenja ljudi, ali i kao plan za rad, za izgradnju, za upotrebu ljudi, za potrošak novca, za izvedenje javnih radnja, za pokriće općih potreba (školsstvo, zdravstvo, vodogradnje, elektrifikacija itd.) i za geulat haarec u nacionalnom smislu. Sada se predlažu nebrojene promjene glede Keren Hajesoda. To neide. Mislim, da su principi akvizicije novca u takvom odnosu prema zadacima fonda, da se ta veza ne može i ne smije raskinuti. Ne može se primjerice zadržati put, princip, zahtjev maasera, a izbaciti iz zadataka sve ono, za što smo držali, da opravdava i traži zahtjev maasera. Mi možemo maaser tražiti i možemo se nadati, da ćemo ga dobiti, ako je Keren Hajesod doista osnovni, glavni, središnji fond sa svim zamišljenim zadacima. Nu za pokriće režije ili za osnutak pojedinačnih tečevnih poduzeća na privatnkapitalističkoj predlozi ne može se maaser ni tražiti, ni dobiti.

Nu, veli se, da se Keren Hajesod izjalovio, da je maaser utopija. Tko to veli? Oni, koji nijesu radili na principu maasera. Prije svega Misrahi. Na prošlogodišnjem kongresu, nakon uredjenja kašrut-konflikta, dao je predsjednik Misrahija svečanu izjavu, da će oni sada moći raditi za Keren Hajesod čak i u redovima Agudista. Imali bismo pravo, da od njih sada čujemo, zašto ipak nijesu mogli raditi? I u Americi se navodno ne može raditi na bazi maasera. Kad je naše vodstvo već istaknulo opefovano na ovoj konferenciji velike zasluge naših američkih prijatelja oko rezolucija obiju američkih kuća u korist palestinskog mandata, onda smijemo i moramo naglasiti, da to, kao i zasebni sretni položaj naše američke braće njih obvezuje i na velike materijalne žrtve i to upravo na bazi maasera. Ne možemo priznati, da to lamo ne ide. Mora ići, jer nemamo drugoga načina. To je samo pitanje metoda i organizacije rada.

Priznajem, da je teško dobiti petgodišnju obvezu maasera. Mi smo u Jugoslaviji poku-

šali sa jednogodišnjim obvezama u namjeri, da to kroz 5 godina ponovimo. Stekli smo dobrih iskustava, koja opravdavaju povoljne rezultate. To bi dakle i drugdje moralo ići.

Da li je maaser doista uvijek pravi pravcati maaser? Tko bi to uvijek mogao tačno znati? Mi znademo kod nas dosta slučajeva — dakako upravo kod manje imućnih — naj-savjesnijeg maasera. Znademo, da je to često žrtva. Nu upravo to je njegova vrijednost. Od zahtjeva maasera ne smijemo odustati, jer bi time kompromitirali Keren Hajesod i onemogućili bi unaprijed svaki uspjeh.

Razumijem i odobravam predlog dra. Ruppina, da se kod I. C. T.-a osnuje emisijoni odjel za sve lukrativne, rentabilne stvari. Nu upozorujem, da bi se tu dobivao novac, koji nam je potreban tek u drugom redu, nakon što se pokriju »nacionalni radovi«. Tražim prioritet za ove potonje, dakle i kod akvizicije novca. Tko da dađe novac za opće zadatke, ako ih može »rentabilno« uložiti? Pri čemu ne valja zaboraviti, da i rentabilna poduzeća mogu tek onda da budu rentabilna, ako su prije izvedene »nacionalne« radnje, koje omogućuju jaku imigraciju Židova, jer će o njihovom konzumu sa evropskim standard of life (a ne o čednom arapskom konzumu) ovisiti još dugo rentabilitet industrije, obrta i trgovine u Palestini. Emisijoni odjel I. C. T. smjet će dakle da akvirira samo kod onih Židova, koji su već dali za Keren Hajesod ili gdje su svi pokušaji akvizicije za Keren Hajesod ostali definitivno bezuspješni.

Mnogo se govorilo o privatnoj inicijativi. Ja sam joj vrlo sklon. Nu upravo zato najodlučnije odbijam pomisao, da se ona, da se trgovina i industrija podupiru iz Keren Hajesoda. Taj nacionalni novac imade sasvim druge zadatke, a ne da omogućuje pojedincima dobru egzistenciju tj. rentabilan rad na privatnokapitalističkoj osnovi. Nijesam čuo nijedan slučaj, da se privatnom kapitalu priječio ulazak u zemlju. Ako privatni kapital nije u još većoj mjeri ušao u zemlju, ne može se krivnja bacati na našu »administraciju« i na naše »metode gospodarstva«. Privatni kapital naprosto još nije u većoj mjeri našao u zemlji one pretpostave, koje traži. Nu pritome ne valja pomišljati na pretpostave, što ih kapital inače obično traži. Danas može kapital svagdje na svijetu vrlo dobro raditi. Židovski kapital, koji danas ide u Palestinu, odriče se u pogledu sigurnosti i ukmaćenja a priori onih mjerila, što ih inače postavlja u svojim kalkulacijama, jer dobiva i traži za ovaj minus sigurnosti i unosnosti jedan ekvivalent u tome, što kapitalu daje svijest, radost i zadovoljstvo saradnje oko izgradnje narodne domaje.

Vrijeme mi je isteklo, moram završiti i ako bih imao još gdje koju opasku. Dozvolite, da barem glede Keren Hajesoda formuliram donekle svoje stajalište. Keren Hajesod na principu maasera mora ostati i može uspjeti, ako se rad svede na pravu matematičko-organizatornu formulu: treba popisati sve Židove, razdijeliti ih u minjanime, u grupe po 5—10 ljudi, u svakoj grupi po jedan čovjek pripravlja teren, dok ne dodju glavni akviziteri, koji rade od čovjeka do čovjeka. Taj posao iziskuje mnogo vremena i mnogo ljudi. Keren Hajesod se ne pravi na skupštinama. Da dobijemo dovoljno novčanih sredstava treba nam dovoljan broj saradnika, ljudi, koji ne daju samo maaser u novcu, nego i maaser u vremenu i radu!

Merimski polemizuje oštro protiv dra. Gottlieba i upućuje na to, da je za Keren Hajesodski rad izvanredno štetno, da se na taj način radi protiv palestinskog budžeta. Dr. Gottlieb je bio šef propagande za Keren Hajesod u Poljskoj. Otale loš uspjeh. Dok je budžet radničke kolonizacije skraćen, dalo se mizrahiju 11 hiljada funti, premda je jasno, da nema specijalne mizrahij-kolonizacije. Želimo zbiljskoj privatnoj inicijativi svaki uspjeh, jer znamo, da se i s time stvaraju radne mogućnosti; ali to ne smije da ide na račun Keren Hajesoda.

Schockenov referat.

Hoću da kao jedini član Gospodarskoga savjeta, koji je zadnje godine bio u Palestini dadem kratki izvještaj. Želimo li da se zabavimo gospodarskim pitanjima Palestine, treba da promotrimo osnovne činjenice. U prvome redu siromaštvo zemlje, što se očituje u tome da je gospodarstvo, obrt, industrija i trgovina nerazvijena. Drugo, što je zemlja mala. Jišuv je gospodarska jedinica, koja odgovara malom gradiću u Njemačkoj. Treća činjenica na koju treba da se za sada obaziremo, jest visoka egipatska valuta, koja do sada u zemlji nema jednake kupovne vrijednosti. Roba i službe odviše su skupe, te bi se moglo u zemlji razviti gospodarstvo. Četvrto, Palestina je kolonijalna zemlja u koju dolaze ljudi iz drugih zemalja s drugim zahtjevima i s drugim potroškom. U zemlji se ne računa s njihovim potrebama. Razvitak pokazuje doduše postepeno iščezavanje tih značajka. Budući da imamo cilj, da postanemo urodjenici te zemlje, treba da znamo, da moramo malo po malo napustiti evropski način života, te da se asimiliramo karakteru zemlje.

Stojimo pred zadatkom, da na novo započnemo gospodarstvo zemlje. Inače mnogo zadataka, koje inače država izvršuje; izgradnja luka, elektrifikacija, majdani itd., sve su to zadatke, koje možemo da izvršimo samo velikim finansijskim akcijama. Mi hoćemo, da ove finansijske akcije imadu nacionalnu konstrukciju, a time im oduzimljemo u izvjesnom smislu jedan dio finansijske tržišne sposobnosti. Novčar gubi povjerenje, kad treba da pravi poslove, kod kojih je odlučna porez posla još neka nepoznata veličina. Bit će to težak i polagan put, da dodjemo do uspjeha. Gore navedene činjenice donose sobom da osnivanja industrijalnih poduzeća nailaze na mnogostruke poteškoće. Svako društvo mora računati time, da kod izgradnje ima izdataka i investicija, čija visina nastaje iz činjenice, da se u zemlji prvi put provadjaju ovi radovi. Uzmemo primjerice iskorišćivanje sumpornih vrela u Tiberiasu. I u zemljama, koje leže u središtu centralno-evropskog prometa, propadaju često osnovana lječilišta, nastaju veliki gubici za utemeljitelje, dok malo po malo ne nastupi uspjeh. Meni se čini, da bi bolje bilo, da uočimo gospodarske mogućnosti malih industrija. Ne će direktori akcionarskih društava biti nosioci prvog gospodarstva u Palestini, već gospodarski haluc. Pod tim razumijevam čovjeka, koji stoji na ekspaniranom mjestu, koji se odrekao ugodnog života, koji počinje s malim pomoćnim sredstvima (tehničkim i finansijskim), rad, te je sposoban, da ga provede, jer ima stručnog znanja. Taj će pionir kao upravitelj poduzeća dati takt radu. Samo takova poduzeća imat će ekonomski temelj. Najlakše važe u Palestini egipatski funt, ako treba njime platiti obrtničke poslove. U zemlji mora da se jača obrt. Stoga moramo veliku pažnju obratiti tehničkim popravcima i akcijama zadrugnog smjera. Za malu industriju i obrt valja stvoriti dovoljno snažni kreditni institut. Svjetla je tačka produktivna zadruga radnika, misrad haavodot haci-burijot. Njezina je konstrukcija i odlučnost radnika, da se aklimatiziraju životnim prilikama Palestine, daje joj kvalitet.

Posebna je vrijednost u tome, da radništvo ovdje ima prvi put prilike da vodi gospodarstvo koje sili, da se prave kratkotrajni zaključni računi. Ta mogućnost jasnih gospodarskih obračuna nažalost ne postoji kod poljoprivrede.

Ako se pita za vrijednost poljoprivrede moramo naglasiti, da Palestina ne će nikad biti židovska, ako ne će imati odgovarajući udjel na zemljišnoj produkciji. Zadaća je naše i naredne generacije, da tu nešto stvori. Mnogo toga još nam ne dostaje. Razliku između naših kolonista i seljaka i seljakinja, koji već vijekovima žive u zemlji, moći će se ukloniti tek odgojem kroz decenije. Nedostatak kvalificiranih seljakinja dovelo je dijelom do toga, da se morala umjesto pojedinačnog gospodarstva osnovati kvuca. Kvuca je legitimni pokušaj Židova da prodru u poljoprivredu. I pri tome nailazimo na mnoge poteškoće. Što se u zemlji stvara, nije se razvilo iz teorija, nego iz života. Mnogi vodja radništva, još je prije kratkog vremena zastupao stajalište, da se i u kvucot ima plaćati prema radu, a ujedno svi su složni, da je naseobina neprovediva bez učestvovanja s vlastitim kapitalom. U tome već leži princip selekcije, jer se radi o uštedama radnika. Ne smije se dozvoliti da se miješa okupaciona metoda s metodom naseljavanja. Ova su tri zakona napuštena i morali su se napustiti. Odatle nastaju razne poteškoće. Uvedenje poljoprivrede je gospodarski akt, koji traje 5 do 8 godina, dok iz rezultata možemo doći do gospodarskog obračuna. I zato je najtačnije polaganje računa potrebno kod izgradnje. Nije bilo moguće, da se kritički ocijene produkcione forme poljoprivrede, ali se mogla konsumpcija, koju smatram svojim radnim poljem. Našao sam, da u konzumu ne postoje opažanja ekonomičnosti kod kvocuta. Tu bi mogli mnogo pomoći uvidjavni radnički vodje. S velikim zadovoljstvom vidio sam uspjehe kućanske škole gospodje Meisel u Jafi. Židovska će seljakinja istom doći, kad će njezin tip postati idealom židovske žene. Tu će se morati promijeniti mnoga naziranja.

Izvjesna je poteškoća i u tome, da se nijesu radovi iz nužde strogo dijelili od regularnih radova. To bi se bezuvjetno moralo provesti. Odjeli ali je, rada i poljoprivrede, koji se time bave, pretpostavljaju gospodarsku spremnost uprave, koju uvijek ne nadjemo.

Govornik se zatim obraća pitanju činovništva i ističe, da je u Palestini vrlo teško stvoriti pravi izbor činovnika, jer je radno tržište vrlo maleno i jer se ljude baca na ulicu, ako im se odkaže. K tomu dolaze drugi faktori. Govornik prikazuje kao primjer prilike u knjigovodstvu, gdje je pred dvije godine stvoren uzoran sistem knjigovodstva, prilagodjen teškim prilikama i odgojen štop činovnika, koji bi se danas, gdje je stvar već uređena, mogao reducirati. Drugi je primjer robno odjeljenje, koje je bilo pokušaj, da se niške valute raznih zemalja iskoriste za nabavu robe. Pokušaj nije uspio, jer se nijesu mogle ovakove dalekosežne poslovne transakcije vanposlovno provesti. Nedostaje nam ono, što samostalni gospodar čini iz nužde. Stoga moramo zaboraviti sistem komisijone odluke u tim stvarima, jer se umanjuje odgovornost. Pored

toga moraju muževi, koji upravljaju, vladati kompliciranim misaonim sistemom duševnih i istorijskih činjenica, koji nema ništa zajedničkoga s njihovim gospodarskim zadaćama. Stoga je bezuvjetno nužno, da se provede dioba izmedju politike, uprave i gospodarstva. Gospodarstvo mora da vodi upravitelj, koji preuzme potpunu odgovornost i koji nam jamči za čisto gospodarsko provedenje. U vezi s time govori o zabludi, da Židovi imaju dovoljno gospodarskih talenata te vrsti. Ističe, da Židovi redovno ne stoje u gospodarskom životu ondje, gdje se vrši pravi, konstruktivni rad.

U Palestini valja izgraditi nešto, a da za to nema stalne radne kulture i dugo školovanih pomoćnih četa. I za to moramo pokušati, da na tom polju nešto uradimo.

Trebamo školu talenata za gospodarsko vođenje i upravu.

Ako se hoćemo približiti cilju ekonomičnosti, moramo poraditi na tome, da izgradimo tehniku gospodarstva u zemlji, a to znači, skrajnu brižljivost u provedenju gospodarstva. Jedno od najvažnijih pitanja je promjena evropskog konsumpcionog sistema u Palestini i mogu sebi zamisljati, da će radništvo i u tome u toliko prednjačiti, da će ili samo iz svojih krugova dati ljude za činovništvo ili da njezin mentalitet malo po malo predje na gradske krugove jišuva. Jer u gradovima ima vrlo malo od novog židovskog početka, koji bi pokazao gospodarsku i čovječansku vezu s Palestinom. Postoji opasnost levantinizma, ako ne dovedemo u zemlju ljubav prema obnovi, koju danas nalazimo samo kod haluca, a koja obnavlja ljude.

Ekonomičnost traži izbor ljudi. Za obnovu nesposobni ljudi trebali bi da se vrte iz Palestine; za njih tamo nema mjesta. Oni bi nam kasnije bili na teret. Možemo zemlju da izgradimo samo ljudima sa gospodarskim kvalitetama, a postotak tih ljudi je malen. Stalna brižljivost u svim gospodarskim odlukama preduvjet je našega uspjeha (živo dugotrajno odobravanje).

Farbstein (Mizrahi): Ljevica mora da nauči, da i druge grupe rade u Palestini i sad kritikuju rad ljevice. Neka se ne traži riješenje poljodjelstva u Palestini isključivo u kvucot. Zašto se ne bi kupovalo zemljišta u blizini gradova i iznajmilo ga židovskim radnicima pod povoljnim uvjetima za povrćarstvo, davši im potrebna sredstva kao kredit, da se individualno mogu razviti kao seljaci? Kvucot su možda dobre za druge kolonizacije, a ne vrijede za židovske u Palestini. Osjećamo najveću zahvalnost za halucim, ali još je veća naša zahvalnost prema onima obrtnicima, trgovcima i malo industrijalcima, koji su napustili svoj posjed i pošli u Palestinu. Naše financijalno i ekonomsko Vijeće mora od engleske vlade tražiti drugu valutu za Palestinu i oslobodjenje od carine za uvoz strojeva. Ono mora nadalje da stvori informacijski ured za Irgovinu i industriju, za izvoz i uvoz, kreditni institut za trgovce i institut za gradnju stanova radiona i fabrika.

Usiškin: Pojavilo se opet pitanje: privatna inicijativa i narodno gospodarstvo. Ekstremisti na obim stranama imaju krivo. U Erec Israelu potrebno je oboje. U pitanju kupnje zemljišta na pr. vodile su se žestoke debate, pa je Ruppin i mnogi drugi, a i ja glasovao protiv ekstremne nacionalizacije. Ponajprije je Geulat Haarec, zatim nacionaliziranje. Statistika zadnjih dviju godina pokazuje, da je Narodni Fond više izdao za kupnju zemljišta no privatnici. Potonji ulažu radje svoj novac u industriju. Trebamo a-

grarni kredit s velikim svotama. Početak za to su gradske hipoteke. Odlučno odbijam tvrdnju, da je privatniku nemoguće dobiti zemljišta, ako ne pripada jednoj kvuci. Ko dodje i hoće da radi, može od Narodnog Fonda dobiti zemljišta isto tako kao kvuca. U Emek Jesrelu grade se dvije velike kolonije, jedna po principu kvuce, a druga po onome Mošav Ovdim. Mi smo prema obima potpuno objektivni. A sad prekoru, da Palestinsko vodstvo ignorira interese Balebalima u Irgovini i industriji. Bilanca banke bi pokazala, da kvucot nijesu gotovo ništa dobile od isplaćenih iznosa, a gotovo sve balbalska poduzeća. Da banka nema 200 hiljada funti, već jedan milijun, bio bi taj problem bespredmetan. Prošle godine osnovali smo hipotekarnu banku za gradnju kuća. Od 60.000 funti za gradnju kuća dobili su radnici za gradnju škole 5 hiljada funti, a ostatak balbalim. Pitanje razvitka industrije i Irgovine može se samo tako riješiti, da se stvori široka baza za kredite. Tad će uspjeti i privatna inicijativa. Osnutak kolonizacionog fonda bi otklonio.

Goldberg: Da nijesmo u godini dana u Americi više nasmogli za K. H. no 2 milijuna dolara, da za to ima raznih uzroka, prije svega velike akcije za pripomoćne svrhe. Dosadašnji rezultati ne daju povoda pesimizmu. Odgojit ćemo ljude i oni će dati novac. Nije na štetu Keren Hajesoda ako skupljamo novac za Ruffenbergov projekt, radničku banku, universitet itd. Trebali bi taj put konsekventno provesti i tako K. H., koji danas mora da financira i odgoji medicinu, učinimo isključivim kolonizacionim fondom. Mnogi ljudi u Americi ne će samo platiti maaser, već će sami sa svojim sredstvima ići u Palestinu.

Berger: Ko je u prošloj godini radio za K. H. na principu maasera, ne može biti drugo no optimista. Protivnici nemaju prava na njihov pesimizam, jer s početka nijesu radili na toj podlozi. Nazadak Narodnog Fonda objašnjava nam se time, da se prvi put pored njega provadja organizirano sabiranje. Da Narodni Fond nije bio dorasao toj okolnosti, nije krivnja K. H. Govornik je protiv diobe fonda. K. H. je državno blago prije države. K. H. je sredstvo da oživi pokret, podižući ga od niskog nivoa sabiranja do narodnog zahtjeva, koji sili, da Židovi zauzmu stajalište u narodnom pitanju i tako ih veže s cionizmom. K. H. nije samo spas iz političkih, već i iz financijalnih i organizaturnih poteškoća, pred kojima stojimo. Čita se brzojav baruna Rotschilda:

Gospodi Sokolov i Weizmann. Vrlo dirnut vašim brzojavom, koji ste mi poslali u ime godišnje cionističke konferencije, šaljem vam srdačne pozdrave i najbolje čestitke vanrednom uspjehu, koji ste postigli u priznanju židovske narodne domaje u Erec Israelu.

Edmund de Rothschild.

Die Lieme: Keren Hajesod treba otvoreno označiti kao neuspjeh. Budžet za škol. i zdravstvo mora biti osiguran i ne smije zavisiti o uspjehu Keren Hajesoda. Keren Hajesod sebi uzurpira moć Egzekutive, a uzurpira sebi i radni djelokrug Narodnog Fonda. Konačno moramo reći, da se ne drži utanačenja izmedju K. H. i Narodnog Fonda glede 20%. Predlažem, da K. H. ne teretimo više izdacima u Palestini, koji su gospodarske naravi i rentabilni. Ove potrebe moramo pokrivali posebnim financijskim institutima. Predlažem, da se zaključi 1. da Narodni Fond ima pravo na 20% prihoda K. H., 2. Narodnom Fondu imade se naknadno isplatiti 20% od prošle godine, 3. u redoviti budžet ima se umetnuti stavak od 20% prihoda K. H. za kupnju zemljišta.

Dr. Goldstein: K. H. bio je velik uspjeh kod mase, a neuspjeh kod bogataša. Ideja, da Palestinu izgradimo s jednim jedinim fondom, je neispravna. Treba podupirati i druge financijalne instrumente i preduzeća, i to na taj način, da Židovi daju svoj maaser tako, da svaki 10% svoga imetka i prihoda ulaže u Palestinu, time što doprinosi K. H., bilo kupnjom akcija J. C. T. ili učestvovanjem u Ruffenbergovom projektu itd.

K. H. kao izražaj čistog cionističkog altruizma mora i nadalje ostati. Svjetski kongres moralno je ojačanje naših pozicija. Novaca nam ne će donijeti, za to je nužan svestrani rad za K. H.

Dr. Levin: Ispravno je, da se sentimentom Palestina ne može izgraditi, ali novac što ga trebamo za izgradnju, možemo samo onda dobiti, ako djelujemo na ljude, koji ga trebaju dati, sentimentom. Potrebna je mašinerija, ali u njoj treba da je živi duh, ako ne ćemo da upravljamo industrijskim poduzećem, već narodnim pokretom. Propaganda mora da je jedinstvena i da bazira na maaseru.

Dr. Katznelson: K. H. rođen je s organskim pogreškama. Oni, koji su na kongresu bili oduševljeni za princip maasera, bili su prvi, koji ga nijesu platili. K. H. mora uistinu dobiti karakter narodnog poreza. Bježimo za visokom valutom, a zaneamarujemo rad u zemljama velikih židovskih naseobina. Postoji nerazmjer izmedju prihoda i troškova, jer aparat za sad traži trećinu prihoda.

Celvirak dne 31. augusta.

Predsjeda Lipsky.

Jean Fischer: Predlaže, da godišnja konferencija izabere komisiju od tri osobe, koje ne pripadaju vodstvu, koja ima da ispita pitanje reorganizacije svih institucija i da narednom kongresu podnese predloge.

Prof. Pick razlaže njegovo stajalište prema Asefat Hanivharim, koja je samo onda od vrednosti, ako obuhvaća cijeli jišuv. Najvažnija je zadaća, da premostimo jaz izmedju novog i starog jišuva. Zagovara, da se pitanje izbornog prava žena odluči referendumom muškog pučanstva.

Miss Szold izjavljuje, da su u kuhinjama ženskih organizacija strogo održani vjerski propisi i ako se protivila namještenju mašgijaha.

Dr. Weizmann: U odgovoru na interpelaciju Lokerozu izjavljuje, da je Egzekutiva u stvari pregovora Zabolinskija sa Slavinskijem izjavila svoje stajalište izjavom u novinstvu. Akcijoni Odbor zatražio je kasnije provedenje istrage. Ali pošto je Zabolinski nakon povratka iz Amerike morao smjestiti otići u Italiju, nije se taj zaključak mogao provesti. Zabolinski predložiti će Egzekutivi cijeli materijal pa stoga moli, da se stvar skine s dnevnoga reda. Prihvata se.

Prelazi se na glasanje o rezolucijama.

Dr. Arlosorof daje u ime Hifahduta izjavu, da njegova frakcija nije sporazumna sa predlozima, jer ne odgovaraju, a naročito, jer nije došlo do izražaja naše stajalište prema Arapima, a niti da postojeća ograničenja alije znače kršenje našega elementarnoga prava. No pošto frakcija potpunoma akceptira pozilivni rad političkog vodstva organizacije, to će kraj svih prigovora glasati za predloge.

Dr. Thon predlaže u ime komisije ove rezolucije:

I. 1. »Centralno Vijeće Cionističke Organizacije vidi u mandatu podjeljenom po Ligi Naroda Velikoj Britaniji, u kojemu se ustanovljuje istorijska veza židovskoga naroda s Palestinom, neopozivo priznanje prava židovskoga naroda na njegovu domaju i sigurni medjunarodno osigurani fundamenat za obnovu židovske narodne domaje«.

2. »U potpunom shvaćanju važnosti ovoga istoričkoga akta, čiji je uspješni početak bio životno djelo Teodora Herzla, a čiji sretni završetak ima da se zahvali djelovanju Cionističke Egzekutive naročito ali s energijom i dostojanstvom pod neizmjernim poteškoćama vršenim cijelishodnim političkim radom gospode Weizmanna i Sokolova, izrazuje Centralno Vijeće vodstvu Organizacije priznanje i povjerenje.

II. »Centralno Vijeće ustanovljuje, da je ostvarenje mandatom označenog cilja uspostave židovske narodne domaje nerazriješivo spojeno sa najširim i najslobodnijim mogućnostima za useljivanje Židova u Erec Israel. Sada postojeća ograničenja židovske emigracije stoje u protuslovlju s tekstom i duhom mandata i povre-

djuju najosjetljivije pravo podjeljeno židovskome narodu. Centralno Vijeće pozivlje stoga Egzekutivu, da svom energijom poradi, da se smjesta ukinu ova ograničenja.

III. »Centralno Vijeće s veseljem priznaje političko i moralno znamenovanje, koje ima izražaj simpatije za naša narodna oslobodilačka nastojanja, koji se očituju u zaključcima demokratskih zastupstva britskog i američanskog naroda i izrazuje ovim visokim parlamentarnim korporacijama za pomoć, koju su nam pružile u odlučnom času, duboku i neprolaznu harnost.

Sve su rezolucije prihvaćene.

Iza toga glasalo se o rezolucijama, koje je Locker u ime Poale Cijona podnio, te se I. rezolucija, u kojoj se izrazuje zadovoljstvo nad ratifikacijom mandata kraj isticanja, da nemamo povjerenja u sile, koje danas vladaju svijetom, već samo prema odobravanju demokratskog javnog mišljenja Evrope i Amerike, koje je našlo izražaja u engleskom parlamentu i u stajalištu engleskog radništva, ne prihvaća. Druga rezolucija, »Godišnja konferencija opetuje svečanu izjavu XII. kongresa glede židovsko-arapskih odnošaja i pozdravlja bratski apel Vaad Lemija, izabranog zastupstva židovskog naroda u Palestini, na arapski narod, da se odnošaji obih naroda sagrađe na temelju zajedničkog rada za ponovno oživljavanje Palestine i blizoga Orijenta«, jednoglasno se prihvaća. Rezolucija III., u kojoj se ustanovljuje, da i pored polvrde mandata, još uvijek postoje ograničenja za useljivanje i traži da Jewish Agency i radničko zastupstvo budu zastupani u imigracionim odborima, kao i rezolucija IV., u kojoj se nakon priznanja rada vodstva, traži rekonstrukcija Egzekutive u Berlinu i Palestini, ne prihvaćaju se.

Najdić odgovara na razne prigovore u financijskoj debati, osobito u stvari privatne inicijative i Keren Hajesoda. Otkada postoji Keren Hajesod zahleba se nepreslano da ga se revidira. Uspjeh svih poteškoća, koje su se činile Keren Hajesodu, postignut je ipak značan uspjeh. Taj se ne će uvećati, i ako ćemo Keren Hajesod razdijeliti u razne zasebne fondove. Ne smijemo, da oslabimo Keren Hajesod, već da uzdržimo zaključke zadnjega kongresa.

Dr. Rupin: Krivo je, kad se veli, da sam o privatnoj inicijativi govorio s nekom ironijom. Ironiziram samo one, koji misle, da se Palestina može izgraditi s platonskom ljubavlju za privatnu inicijativu. Istina je, da držim, da privatna inicijativa može da dodje do izražaja samo na području trgovine i industrije, a ne na području poljoprivrede. Ipak smo dosada vrlo malo privatne inicijative vidjeli i na području trgovine i industrije, a to nas ne smije da začudi, jer trpimo od nepodesnih tarifa, od visoke valute, te loših prometnih prilika. Mogućnosti za davanje kredita vrlo su ograničene, jer naše banke mogu da davaju samo vjeresiju uz pokriće. S toga sam već u zadnjem budžetu zahtijevao stavku od 100.000 funti za unapređivanje industrije, t. j., da se ostvare mogućnosti za sudjelovanje kod novih industrija s velikim rizikom. Ovih 100 hiljada funti nije nam unišilo, a uspjeh toga zahtijevam u budžetu za buduću godinu opet jedan takav iznos. S kritikom, de Liema potpuno sam sporazuman, što se stvarnog dijela tiče. Mi sami nastojimo, da naselimo veće grupe. I ja sam za posebno upravljanje svakog fonda. I ja držim, da Narodni Fond ne posjeduje nipošto dovoljnog zemljišta. Osobito me obradovala Schckenova kritika, jer se ovdje radi o pozitivnom, konstruktivnom kritiziranju. Mi se razilazimo samo u manje važnim tačkama, principijelne protivštine nema. Schocken imade pravo, ako označuje kao jednu od najvažnijih zadaća sniženje cijena životnih potrepština. U tom pogledu rade ozbiljno palestinski radnici. Sva ona kritika je neplodna, koja ne iznaša pozitivne predloge. Naš najveći manjak je, da nemamo novog narastaja za kolonizaciju. Bilo bi vrlo potrebno, kad bi se u toj stvari što god poduzelo.

Sprinzak: Predbacivanja dra. Gottlieba i drugih govornika u foliko su ispravna, što se zaista do sada o malo-gradjanskoj inicijativi premalo vodilo računa. Krivnja je u tome, što su balbatim stvorili ideologiju privatne inicijative, ali nipošto realne institucije. Naprotiv su radnici stvorili od institucije Hamišbara sve one do radničke banke. U njima se ispoljuje zaista energija i inicijativa tako, da se i gradjani kad dodju u Palestinu oduševljavaju za stvaralačke energije radnika. To nije protekcijoniranje ljevice, već priznanje onoga, što se stvorilo. Mi želimo, da i malogradjanski elementi dodju, ali ne na trošak ljevice, nego osnoviši se na vlastite energije. Govornik dolazi do Schockenove diferencijacije izmedju ekonomskih i privremenih radnja i razlaže, da uslijed osebnosti palestinskog gospodarstva nekoje, na oko privremene radnje izvršuju važnu gospodarsku funkciju, osobito bezuvjetno potrebni prolazni stadij za stvaranje stručno naobraženog ljudskog materijala. Konačno opovrgava govornik prigovore mizrahističkih govornika radi prikraćenja ortodoksnih radnika i navadja, da ortodoksnici radnici su našli kod općih radnja zarade koji su se zadovoljili s običnim košer, a da nisu na to stavili nikakvi politički žig. Mizrahistički radnici odustali su od toga, da pristupe u sveopću organizaciju, koja obuhvaća ogromnu većinu radnika. Unatoč toga dopitala im se pripomoć vlastite inicijative; više ni sami nisu zahtijevali.

Kaplansky odbija prigovore, da Keren Hajesod nije izvršio svoje obveze prema N. F.-u. Prema zaključku kongresa bilo je direktorijumu K. H.-a naloženo, da od prinosa prvih godina ponajprije pokrije redoviti etat, a nakon toga da pokrije sve ostale obveze K. H.-a. Nije nam uspelo, da pokrijemo budžet, a da ne govorim o isplati našeg duga Ž. N. F.-u, a sve s razloga da ne prikralimo naš redoviti etat, što je financijskom i ekonomskom komitetu bilo uostalom nemoguće. Prema de Liemu prekršili smo ugovor, što smo na primjer novac upotrebili za hipotekarnu banku. Pred kongres zajamčili su nam američanski cijoniste visoki iznos, koji medjulim nije bio isplaćen, dok smo mi taj iznos već na prije navedene potrebe izdali. Iznos od 80.000 funti, koji se zahtijeva za isplatu J. N. F.-u značilo bi prikraćenje budžeta. Neka godišnja konferencija zaključi energičnu akciju za Ž. N. F. prigodom 20-godišnjeg odnosno 25-godišnjeg jubileja. Govornik opovrgava nakon toga argumente, koji su iznešeni protiv propagandnog biroa, navodeći od njega izdate brošure, te predlaže konačno slijedeće rezolucije: »Godišnja konferencija zahleba od Egzekutive i financijskog ekonomskog odbora da se brine za sistematski i zajednički rad svih financijskih institucija fondova i da se pobrine za organizaciju ne potrebe«. Zatim: »Godišnja konferencija zahleba od direktorijuma Keren Hajesoda, da izradi jedinstveni modus za oporezovanje za Keren Hajesod i da ga podnese slijedećoj sjednici A. K. na odobrenje«. Prima se.

Peter Schweitzer (Amerika) opovrgava predbacivanja, da uspjeh Keren Hajesoda u Americi nije donio željeni rezultat. Mi smo u Americi ozbiljno radili za K. H. slavivši se na princip maasera. Ne smije se prema tome, da dodje sada k nama u Americu s novim planovima i ne smiju se za sad provesti promjene za Keren Hajesod. Mi ćemo i dalje raditi, dok ne sakupimo 100 milijuna dolara za Palestinu.

Odlučno se protivimo, da se sada ovdje zaključi stvaranje novih separalnih fondova. Nadalje smo mnijenja, da bi bilo vrlo svrsishodno, kad bi se Egzekutiva i sjedište K. H. preselila u Palestinu. Mi držimo, kad bi Palestina bila centar našeg rada, da bi uspjeh bio mnogo veći. S toga predlažem dvije rezolucije: 1. Principi K. H. ostaju netaknuti, 2. Centralni biro K. H.-a neka se po mogućnosti preseli čim prije u Palestinu.

Dr. Weizmann predlaže u ime Egzekutive u pitanju Jewish Agency i židovskog kongresa slijedeće rezolucije:

1. Cijonistička godišnja konferencija pozdravlja dubokim zadovoljstvom odredbe člana 4. palestinskog mandata.

2. Godišnja konferencija izjavljuje, da Cijonistička Organizacija preuzima prava i dužnosti Jewish Agency-a. Kao organ Jewish Agency-a fungira Cijonistička Egzekutiva.

4. Konferencija nalaže Egzekutivi da pripravi saziv Cijonističkog kongresa za rano ljeto 1923

4. U ispunjenju člana 4. mandata nalaže godišnja konferencija Egzekutivi, da ova sve poduzme, da bi osigurala saradnju svih Židova, koji su voljni, da suradjuju kod izgradnje židovske narodne domaje. Konferencija izjavljuje, da je želja Cijonističke Organizacije, da Jewish Agency pretstavlja vaskoliki židovski narod.

5. Konferencija nalaže Egzekutivi da preduzme pripreme korake za saziv židovskog svjetskog kongresa za obnovu židovske narodne domaje u Palestini, te da do konca ove godine podastre izvještaj Akcijom Komiteju.

U obrazloženju ovih rezolucija veli: Rezolucije, koje iznosim u ime Egzekutive, predate su vama. K točki 2. htio bih ne kao obrazloženje nego kao primjedbu. da kažem nekoliko riječi. Koja su prava, što ih član 4. daje Agency-u rečeno je u tome članku. Mi imademo pravo, da stavljamo prijedloge obim djelovima vlade u Jeruzalimu i Londonu, da zagovaramo naše projekte, te da zastupamo i branimo interese židovske narodne domaje. Dužnost nam je, da namaknemo sredstva i ljude, koji su potrebni za obnovu. Tvrdio bih, da je time, što je članak 4. primljen u mandat, naše djelovanje možda skućnije, no što je prije bilo. Zato, da smo postali neka poluoficijelna korporacija, morat ćemo platiti neku cijenu. Nemamo samo da računamo s nama, već i s partnerom, i time dolazim do pitanja, koje dijelom objašnjava jednu od poteškoća, pod kojom će imati da radi ova, a možda i još koja od narednih konferencija. Veseli me, da to mogu reći nakon votuma povjerenja, jer bi inače izgledalo kao obrana. Imamo da živimo i da radimo s dva mentaliteta, sa židovskim i sa mentalitetom mandatarne vlasti i mandatarne naroda. Mnoge naše poteškoće nastaju odatle, i ako smijem reći jednu riječ pro domo, tad je bila uloga vodstva, da premosti ono, što je teško premostivo, da vrši posredničku ulogu i da tumači jedan mentalitet drugome. Bila je to uloga mosta, a uloga je mosta uvijek da po njemu koracamo. Ta će poteškoća biti još veća u ulozi Jewish Agency-a. Ona će imati da židovske činjenice učini pristupačnijima za mandatarne vlasti i da objašnjava shvaćanje mandatarne vlasti židovskome narodu. Ne će to ići bez trvenja i poteškoća. Stoga smatram ove dužnosti i ovu ulogu vrlo važnom i ozbiljnom. Ako govorimo o partneru, ne smijemo nikad zaboraviti, da je drugi partner mnogo jači.

Što se tiče tačke 3. položeno vrijednost na to, da iznesemo ovu rezoluciju, koja će se mnogom cijonisti činiti kao nešto, što se samo od sebe razumije, s razloga, jer je u debati naglašeno, da će cijonistički kongres i ako ne izgubi pot-

puno svoju važnost, ipak izgubiti na svojoj vrijednosti gledom na židovski kongres. Želimo, da vam tu rezoluciju podnesemo, jer držimo, da će se vjerojatno praksom pokazati, da će biti potrebna rekonstrukcija Egzekutive bilo u Londonu, bilo u Palestini, i jer hoćemo, da se ta rekonstrukcija vrši konstitucionalnim putem cionističkog kongresa. Kongres će po činjenicama, koje će nastati od danas do slijedećega ljeta, stvari ozbiljno ispitati i prema tome rezultatu provesti rekonstrukciju. Drugi je razlog ovaj: želimo svom ozbiljnošću i potpunom iskrenošću privući druge elemente i sile bez obzira na to, tko su i iz kojih društvenih slojeva dolaze, ako će isto tako ozbiljno i iskreno htjeti raditi na obnovi Palestine kao i mi. Iz dosadašnjih nedostatnih možda iskustava ne mogu se oteti dojmu, da će pregovori s drugim elementima biti tim uspješniji, čim će jača i čvršća biti sama Cionistička Organizacija. Samo s ojačanom i dobro organizovanom Cionističkom Organizacijom, koja radi, i koja iz svoje snage, a ne iz slabosti upravlja apel drugima, radit će drugi zajedno.

Protiv defetističkih tendencija, koje se opažaju u našim redovima, moram iznijeti: kad bi se prije osam godina reklo Cionističkoj Organizaciji, da će uspjeti s njezinim tad napola skršenim silama, cionizam izvući iz njegova prikraja i postaviti ga kao velik problem na prvo mjesto javnoga mnijenja, ne bi to mnogi njegovi članovi vjerovali. Išlo je, jer smo vjerovali. I tako i sad mora da je Cionistička Organizacija, prije no što se obraća na veliki svijet, obračunala, znati, što je učinila i što će biti u stanju da u buduću stvar, a prema unutra da bude jaka. I ako će doći do židovskog kongresa, cionizam inat će važnu ulogu. To priznaju i oni elementi, koji sada stoje na periferiji Organizacije, da će htjeti s njome raditi. Stoga držimo, da treba čim prije pod navedenim uvjetima sazvati cionistički kongres te mislimo, da će sumišljenici sve uraditi, da to bude velik i snažan kongres.

A sad tački 4. Konferencija izjavljuje, da je želja cionista, da Jewish Agency reprezentira cijeli narod. Svima nam je jasno, da će se taj ideal vrlo sporo ostvariti i da će Jewish Agency možda samo onda reprezentirati sve Židove, kad će u Palestini biti jako i cvatuće židovstvo. Na tome radimo prema najboljem našem znanju i našim silama. Ne pravim sebi nikakvih iluzija o tome, da ćemo one druge tako brzo dobiti, ali ni o tome, da će nam drugi sve dati, što nam još ne dostaje. Ne smijemo njihovu saradnju prikazati kao spasavajući lijek, jer su sredstvo spasavanja još uvijek samo naša vlastita naprezanja. I konačno, moći će da uspije samo zajedničkim radom, da učinimo svjetski kongres uspjehom, ako će Cionistička Organizacija biti ojačana, kad će se njoj na saradnju priključiti drugi elementi. Naglašujem, da sebi zamišljamo saradnju drugih tako, da nemaju samo dijeliti s nama prava, već i teške dužnosti Jewish Agency-a i da na se preuzmu djelomično financijske terete. U paragrafu 4. i 5. označen je taj naš rad. To je od prilike po našem mnijenju okvir rada za naredno vrijeme, da pregovaramo s drugima i s mandatarnom vlasti, da stvorimo bazu za Jewish Agency, te da privučemo sile i financije. Znamo, da će to teš-

ko biti, ali ne vjerujem, da bi to teže bilo, no ono, što smo dosad učinili.

Hoćemo ovom konferencijom da zaista povučemo potez između prošlosti i nove periode, koja nastaje. Osjećali smo mnoge nedosadke naše organizacije štetnim i izrazili smo to hladno i ogorčeno. Dužnost mi je da kažem, da sam i ja to učinio, ali sad je taj put dovršen i započinje novi. Cionistička Organizacija, i mi svi, može doći pred židovski svijet i reći: Mi smo nešto uradili. Možda ne bih baš ja smio o tome da govorim. Ali dopustite mi to. Mi smo nešto izvršili, što mi, koji stojimo sred tih činjenica, možda nismo u stanju da ocijenimo. Pravili smo početak. Stvorili smo političke i ekonomske temelje za židovsku narodnu domaju. Nemojmo mnogo dirati u ove početke i ne budimo nestrpljivi. Neugodno me se dojmilo, kad sam ovdje čuo nazor, da Keren Hajesod nije uspio. Ne vjerujem u to, mi ćemo ga sa strpljivošću dalje voditi i bilo bi nepravedno, da mu kao protuustufk stavimo privatnu inicijativu. Kao nadopuna ona je zdrava; izigrana protiv Keren Hajesoda je kriva. Još će dugo morati da javni novci utiru put privatnome kapitalu. Ne smijemo postati nestrpljivim i letjeti za novim krilaticama. Isto tako stoji i s drugim stvarima n. pr. najtežom, imigracijom. Neću nikako da branim zapreke, koje nam se sad prave. Ali s ovim umjetnim zaprekama postoje ujedno i objektivne, o kojima je danas govorio Ruppin a koje su dijelom i uzroci umjetnih. Sve to zna vodstvo. Bilo je to u toku događaja, da je politički razvoj bio brži no svaki drugi u cionističkoj organizaciji. Odigrala se u miljeu i u jednoj liniji koja je ležala pstrance od velikih masa židovskoga naroda i za to se dogodilo, da vodje nisu mogle da održe kontakt sa židovskim masama. To mora da se popravi. A kad ćemo opet imati kontakt, nestat će mnogi povod ogorčenju.

Ove rezolucije, ma kako suhoparno zvučile, prikazuju nam novi teški put. Nema još nikoga, za sad smo mi jedini, koji smo pripravnim svom dušom, da podjemo tim putem. Ako ćemo mi to uraditi, možda će nas kasnije drugi slijediti. I isto tako, kao što se ne možemo potužiti, da u Palestini ne teče Nil, već Jordan i da ondje nema bogatih poljana, već samo kamenje i brda, isto tako moramo mi reći, to je naša Palestina. Naš židovski narod, naša cionistička organizacija sa svim slabostima i manama, i ona ima da pokroči tim putem u ovome teškome času. Želim u tome njoj i nama uspjeh. (Burno odobravanje).

Iza toga prešlo se na glasovanje o rezolucijama Egzekutive, pa je točka 1. i 2. jednoglasno prihvaćena, dok su protiv točke 3. glasali mizrahiste. Glasovanje o točki 4. i 5. odgođeno je do izvještaja rezolucijone komisije.

Palestinski budžet.

Dr. Halpern predlaže u ime financijskog i ekonomskog Vijeća budžet za 5683. Podsjeća na budžetnu debatu na prošlom kongresu i izjavljuje, da se prosječno po mjesecu nije moglo poslati u Palestinu više od 28.000 funti. Prije no što se postigao mandat, moglo se možda opravdati sastav pretjeranog budžeta, međjutim iza mandata moramo sastaviti budžet na zdravom temelju. Svakako je

budžet u razmjeru prema velikim izdacima malen, te mora po tome naići kod ljudi, koji rade u Palestini na otpor. Ali mi imamo samo ograničena sredstva u izgledu. Usprkos svega reduciranja ulazimo u novu godinu s teretom dugova od 100.000 funti. Konferenciji predleže dva predloga, jedan od financijskog i ekonomskog Vijeća, a drugi od Akcionoga Odbora. U predlogu financijskog i ekonomskog Vijeća sadržane su pod stavkom I. iznos od 10.000 funti kao povratna isplata Nacionalnom Fondu te iznos od 5.000 funti kao isplata na kamate, koju cionistička organizacija iz starog poznatog duga J. C. T. još nije izravnila. Stavak II., redoviti budžet, bazira na principu proporcionalne diobe, t. j. od pojedinih mjesečnih doznaka za Palestinu dobiva svaki pojedini stavak razmjerni udio. Za stavak Odgovor vrijedi iznimno, da se iznosi, koji slučajno ne bi unišili do isplate, imadu priznati kao dug Egzekutive, koji se prenosi na račun buduće godine. Što se tiče pojedinih stavaka, priznajemo svakako, da su maleni, ali nijesmo u stanju, da preuzmemo odgovornost za koji veći budžet. Svi predlozi za povišenje budžetnih stavaka bez istodobne oznake drugih stavaka, koji se imaju smanjiti, za nas su neprihvatljivi.

Prelazeći Ruthenbergovom projektu, izjavljuje, da su stručna mnijenja izradjena i sva povoljna. Kod financiranja vodila nas je misao, da kontrola nad tim nacionalnim važnim djelom mora ostati u krugu onih organizacija, koje osiguraju narodni interes. To se ima postići stvaranjem prvenstvenih akcija s posebnim pravom glasa u iznosu od 200.000 funti. Vode se pregovori s raznim organizacijama radi preuzimanja tih akcija. 50.000 treba da preuzme Keren Hajesod i JCT, a ostalih 100.000 PLCD i Economic Boards.

Prinose Hadas i smo lanjske godine manje restringirali no u drugim stavkama pa moramo to ove godine promijeniti. Stavka Tehnikum naknadno je umetnuta, jer smo kod engleske uprave postigli ispražnjenje zgrade. Iznos ima se dati samo pod uvjetom, da se do aprila namaknu daljnjih 4.000 funti.

Nakon što je referent objasnio još pojedine tačke, upućuje na to, da je A. P. C. dala kredite svim poduzećima, koliko su joj sredstva dopuštala. Govornik konačno moli, da se odbliju sva zahtjevana povišenja pojedinih stavaka, jer niko ne može da glasa za viši budžet i da preuzme odgovornost, da se sklapaju privatno-gospodarski ugovori, koji se kasnije ne mogu radi nedostatka novca ispuniti. Bolje je jednu školu zatvoriti, no da Egzekutiva ne može isplatiti plaće i druge dugove. Govornik moli, da se primi ovaj budžet:

I. Naknadna doznaka u 12 mjesečnih obroka za budžet 5682. funti 114.500.

II. Redoviti budžet: 1. za poljoprivredu funti 90.000, 2. za imigraciju 36.000, za rad 24.000, za podupiranje industrije i obrta 9.000, ukupno 69.000; 3. za odgoj 60.000; 4. za Tehnikum 3.000; 5. za Hadasu 42.000; 6. za biblioteku 1.500; 7. za poljoprivredne pokušaje 10.500; 8. za projekat elektrifikacije 37.500; 9. za administraciju 18.000; 10. za nepredvidjene izdatke 9000, ukupno 340.500.

III. Investicije za ojačanje poljoprivredne i gradske kolonizacije u Palestini 300.000. Sveukupno funti 755.000.

Londonski budžet

Lichtheim predlaže londonski budžet u iznosu od 34.200 funti. Glavne su stavke plaće. Egzekutiva bila je prema prošlim godinama u rdjavijoj situaciji, jer se prije upotrebljavao jedan postotak Restoration-Funda za uredske troškove, dok Keren Hajesod ima neutralnu organizaciju, te se njegovi novci ne mogu upotrijebiti za cionističke svrhe. Pored toga se najbolje naše sile apsorbiraju propagandom za Keren Hajesod. Šekel-iznosi su znatni, ali ne pokrivaju potrebe Egzekutive, a po kongresu zaključeni posebni doprinos nije imao uspjeha. Ovom posebnom doprinosu dali smo novu formu, naimenice »Zlatni šekel« u iznosu od 1 funte, koji ima svaki cionista da doprinese. Nadamo se, da će lakoćom naći 10—15000 cionista, naročito u zemljama s jakom valutom, koji će taj doprinos platiti, a onda možemo njegovom pomoću budžet pokriti.

Profesor Pick izvješćuje o konferenciji Palestinskih Ureda i predlaže niz rezolucija u pitanju alijske. Nadalje izvješćuje o tehničkim poboljšanjima u halučkom transportu.

Sprinzak apelira na konferenciju, da stavku za rad povisi na 36.000 funti jer o toj stavci zavisi nesmetani rad na svim drugim poljima.

Petak, dne 1. septembra 1922.

Budžetna debata.

Usiškin protivnik je skraćivanju budžeta. Predlog Palestinske Egzekutive je minimalan budžet, koji se mora namaknuti. Traži povišenje budžeta na pol milijuna funti i zagovara isplatu 20% K. H. na Z. N. F. Z. N. F. treba smjestiti 20 hiljada funti. Legenda je, da je školski budžet prevelik. Iznosio je prošle godine 16% a ove godine 23%. Skratimo li ga, ostali će 3000 djece bez škole. Odlučno je protiv prijedloga Brandaisa i De Lie-ma, jer osnivanjem posebnog školskog fonda oštećuje se sabirna akcija za K. H.

Mossinsohn: Reduciranje učiteljskih plata je nemoguć zahtjev. Zatvaranje škola znači eminentnu opasnost: politički, jer je škola naša jedina jaka pozicija, iz nacionalnih razloga, jer ne smijemo djecu prepustiti misijonarskim ili nenacionalnim školama.

Miss Szold opširno izvješćuje o radu Hadase. U Palestini je 4 godišnjim radom obrazovan čitavi niz sanitarnih instituta, koji nesumnjivo imaju uticaj na razvitak zemlje. U seljenik stoji pod liječničkom brigom od časa iskrcanja, pa sve do mjesta njegova zaposlenja. Nijedan naselak danas nije bez sanitarnih uredbi. Provedena je opširna kampanja protiv malarije. U najužoj vezi sa Vaad Hahinuhom uredjena je opsežna školska hijijena. Najvažnija tečevina Hadase je škola za bolničarke, s kojom je Palestina dobila jednu posve modernu hebrejsku stručnu školu i čije prve 33 abiturijentice već vrše svoje zvanje u bolnicama. Naše bolnice su za razliku od državnih bolnica, koje stoje na standardu arapskoga pučanstva, skroz moderne institucije. Rothschildova bolnica preuzela je sa 40 kreveta, a danas broji 109 kreveta. Uz to je medicinski rad i socijalni faktor, jer se primaju pacijenti bez razlike narodnosti, što Arapi dolično cijene. Politički bila je i po tome važna, što je u logoru šalora kraj Hajfe spriječeno buknuće zaraznih bolesti. Sanitarni rad nije stoga samo nuzfaktor, već se ima smatrati produktivnim radom. Značilo bi politički poraz, kad bi već započeli rad napustili. Budžet se stoga ne smije skratiti, s razloga, jer za slijedeću godinu ne možemo ništa iščekivati od Jointa, i jer od nas zavisi egzistencija od 520 namještenika, to jest 3000 ljudi u Palestini. Naše institute moramo uzdržavati i radi toga, jer možemo očekivati, da će njihovi prihodi, koji su u dvije godine porasli od ništa na 2500

funti, u daljnjem razvoju voditi do njihove samostalnosti. (Dugotrajno odobravanje).

Dr. Hantke izvješćuje u ime komisije K. H. i predlaže ove rezolucije:

1. Obzirom na potvrdu palestinskog mandata po Ligi Naroda, kojom je nametnuta cijelom židovskom narodu teška zadaća i velika odgovornost za obnovu židovske narodne domaje, opetuje cionistička godišnja konferencija poziv, što ga je XII. kongres upravio na sve Židove:

Da se na temelju podavanja maasera koje je obvezatno za sve cioniste, stvori u K. H. opći židovski fond za izgradnju židovske domaje u Erec Israelu.

2. »Cijonistička godišnja konferencija izražuje želju, da se glavni ured Keren Hajesoda preloži u Palestinu i nalaže direktorijumu K. H., da prouči pitanje preseljenja glavnoga ureda K. H. u Erec Israel, te da o tome izvjesti A. K.

3. »Godišnja konferencija nalaže Egzekutivi i financijalnome i gospodarskome Vijeću, da se pobrine za sistematsku saradnju svih financijalnih fondova i instituta, da izda potrebne organizatorne odredbe.

Sve su rezolucije prihvaćene protiv jednog glasa.

Iza toga izvješćuje Grünbaum o pitanju židovskoga kongresa.

Sokolov: izjavljuje, da vodstvo smatra samo po sebi razumljivim, da se svjetski kongres ima sazvati u saglasju tradicijama Cijonističkog kongresa na najširoj demokratskoj osnovci, koji nikada nije isključio ni jednu grupu, koja je htjela saradivati na izgradnji Palestine.

Primaju se zatim prijedlozi Egzekutive, kojima se dodaju još ove dvije točke:

Centralno Vijeće izjavljuje, da je želja Cijonističke Organizacije, da Jewish Agency reprezentira cjelokupni židovski narod.

Centralno Vijeće smatra saziv židovskog svjetskog kongresa za obnovu Erec Israela kao put k ostvarivanju toga principa i nalaže Egzekutivi kao organu Jewish Agency-a, da poduzme nužne korake za pripremu toga kongresa, i da do konca godine izvješćuje A. K. te da predloži izborni red.

U ime budžetne komisije izvješćuje dr. Jacobsohn, da je komisija nastojala naći riješenje za razne prijedloge. U prvom čitanju zaključen je redoviti budžet sa 420 hiljada funti. U drugom čitanju postignut je sporazum na povišenje od 27 hiljada funti.

Dr. Halpern: Financijalno i ekonomsko Vijeće prihvatilo je neke prijedloge iz važnih razloga. No moramo se opet vratiti u zbilju i pitati se, u koliko možemo preuzeti odgovornost za taj budžet. Naravno ne radi se tu o pravnoj obvezi, već samo o moralnoj koju konferencija preuzima, da će se tako raditi, da se budžet namakne. Referent zatim izvješćuje o provedenim povišenjima:

Stavka poljoprivreda povišena je na 100 hiljada funti.

Imigracija, rad i podupiranje industrije i obrta na 75 hiljada.

Školstvo povišeno je na 70 hiljada.

Na mjesto stavke »Tehnika« stavljen je »Pripravni radovi za visoke škole« od kojega se iznos 1000 funti određuje za filozovski fakultet, te je uvršteno u tu svrhu 4000 funti.

Sve su ostale stavke ostale nepromijenjene. K stavci »školstvo« valja primijetiti, da se iznos od 70 hiljada funti u toliko garantira, da se eventualni dugovi prenose na narednu budžetnu godinu. Nadalje je zaključeno, da se za školstvo ni u kojoj formi ne smije skupljati posebni fond.

Na mjesto tačke III. budžeta predlaže se ova rezolucija:

»Po godišnjoj konferenciji za godinu 5683 zaključeni redoviti budžet stupa na mjesto redovitog palestinskog budžeta, što ga je zaključio XII. kongres. Uostalom ostaje na snazi po kongresu zaključen budžet.

Ove rezolucije rješavaju i pitanja našeg odnošaja prema N. F., da prema zaključku

konferencije nakon pokrića redovitog budžeta Z. N. F. ima da dobije 20% ukupnih prihoda.

Glede narodnog fonda predložene su rezolucije, u kojima Centralno Vijeće čestita K. K.-u k 20 godišnjem jubileju, te ponovno naglašuje historijsku ulogu Keren Kajemeta na obnovnome djelu kao nosioca zemljišne politike u gradu i na selu. Centralno Vijeće izjavljuje, da o potpunom izvršenju zadaća Z. N. F.-a zavisi uspjeh našeg naseobnog rada u Erec Israelu. Cijonisti dužni su, da svim silama porade na financijalnom ojačanju Z. N. F.-a. Centralno Vijeće žali, da su prihodi Z. N. F.-a u zadnje vrijeme opali pa upravlja na cijeli židovski narod apel, da se svim silama stavi u službu Geulat Haarec.

Zaključna sjednica.

Predsjedat Lip sky.

Dr. Margulies predlaže u ime komisije za statute nekoje tačke poslovnoga reda kongresa, koje se s malim promjenama primaju. Naročito je obzirom na naredni kongres primljen prijedlog, da se zemaljski i zasebni savezi slože na jedan jedinstveni izborni modus, i da Egzekutiva ima u sporazumu sa A. K. urediti izborni red.

Slijedi glasanje o budžetu, te se primaju sve stavke prema prijedlogu referenta, jedino se povisila stavka Hadasi za 3000 funti. Dr. Halpern izjavljuje da žali, što nije mogao uvrstiti posebne stavke za aliju i potporu pojedine zemlje; nastojat će da nadje sredstva da to omogući.

Iza toga prihvaćen je londonski budžet kao i uvođenje »Zlatnog šekela«.

Zatim je prihvaćen prijedlog Jean Fischera:

»Godišnja konferencija neka imenuje komisiju od 3 lica, koja ne pripadaju vodstvu, a koja će da prouči pitanje reorganizacije svih naših institucija i da narednom kongresu stavi prijedloge.

s dodatkom Grünbaum a, da se provedenije toga zaključka povjeri A. K.-u.

Lipsky pročitao je zatim pozdrav Maksa Nordau-a:

»Dru. Weizmannu i Sokolovu. Vrlo poštovani gospodine predsjedniče i gospodine predsjedatelju. Vrlo je ljubavno od Vas, da me se sjećate na velikoj godišnjici prvoga kongresa, gdje smo, s Herzlom na čelu, okruženi od naših saradnika, imali prvenstvo, da radimo na početku cionizma, a ja, da predložim moj program članovima kongresa. Želio bih, da opet mogu s mojim cijelim narodom svom snagom i energijom složno raditi u narodnoj stvari. Možda će još biti moguće, da pružim svoju pomoć i stvarno saradujem, što mi kraj sadašnjeg moga zdravstvenog stanja nije moguće. Ostajem vrlo štovana gospodo s cijonskim pozdravom

Vaš

Maks Nordau.

Dr. Hajes čita brzojav Vaad Leumi:

»Sile naših protivnika složile su se na organiziranu, opsežnu i energičnu akciju protiv nas. U tom teškom času upravljene su oči židovskoga jišuva na Vas i Vaše zaključke. Ne rascjepkajte se nuzgrednim stvarima. Osiguranje imigracije i stvaralačkog rada traže koncentraciju Vašega rada. Samo koncentriranim i složnim radom moći ćemo da svladamo naprezanje svih onih opasnih sila, koje su protiv nas.

Vaad, Leumi, Ben Cvi, Mejehes, Thon«.

Sokolov sjeća se svih onih suboraca, koji su u zadnjoj godini umrli. Izjavljuje, da je nemoguće iznjeti cijelu listinu teških gubitaka i da stoga može da karakterizira samo eminentne ličnosti. Spominje medju ostalim Borisa Goldberga, Jakoba Mosera, Idelsohna, dra. Brucka, dra. Zippera, dr. Korkisa, Natan Grossa, Johanu Simon, A. D. Gordona, dra. Nobela, dr. Poznanskoga, dr. Margulies-a, a naročito onih, koji su poginuli u Palestini. Zatim se sjeća velikana jevrejske literature, Frischmana, Berdičevskoga, Hurwitza i Ben Avidgora.

Rabin Perera Mondes (Amerika) u hebrejskom govoru nadoveže svoje uspomene na Herzla, a zatim razlaže znamenovanje cionizma za cjelokupno čovječanstvo te završuje molitvom za uspjeh cionističkog djela.

Predsjednik daje zatim riječ g. dr. Weizmannu.

Dr. Weizmann: Dolazimo na kraj naših dugih i teških vijećanja. Nije sada lako pokazati njihov rezultat. No želimo li da karakterišemo ovu konferenciju jednom riječi, rekao bih, da je bila teški početak nove orijentacije. Početak, što je bio otežčan prirodnom zakonom tromosti. Svi smo si svjesni, da je nastala nova epoha, koja stavlja nove zahtjeve na naše sile, na naše sposobnosti, pa i na naše tradicije. Htjeli smo da budemo novoj epohi pravedni. Nijesmo to još svršili, ali smo započeli i u tome su smislu stvorene rezolucije za pripremu svjetskoga kongresa, tako možemo da razumijemo teške i malo neugodne debate o budžetu i tešku debatu o političkome položaju. Kušali smo da harmoniziramo ono, što možemo s onim, što hoćemo. Još to nijesmo postigli. Zadaća je budućnosti, da postigne tu harmoniju. Mi ćemo sada svjesni tih poteškoća a time ojačani, da podjemo u narod i da mu javimo, što treba da radi i da odgovor, koji očekujemo, treba da bude dostojan staroga kulturnoga naroda. Upravo su nam danas donijeli prijatelji iz Erec Jisraela žalosne vijesti, vijesti, da sile koje nam se protive organiziravši se u terorske sile kušaju da nam time prijete. No mi smo i dalje uvjereni, da nam je samo malen dio arapskoga naroda protivan, te izjavljujemo, da ne će ni jedno od ovih sredstava da nas smeta u putu, kojim smo pošli, a to je put naše sudbine. Potpuno svjesni gledamo poteškoćama u oči. Ništa drugo, samo naše sile i nastojanja smijemo da podvostručimo i potrostručimo.

A sad — dan se primiče kraju, a ja ne ću da Vas dulje zadržavam. Podjite u židovske ulice i javite novu riječ i novu vijest. Recite Židovima, da još nije bilo vremena, kao što je ovo vrijeme, vrijeme puno obećanja i rada, puno velika i lijepa rada. Recimo židovskome narodu, da treba da smo vrijedni povjerenja, koje su nam dali najbolji našega naroda i najbolji drugih naroda. A ja završujem i izričem nadu i vjeru, da pomoću staroga strogoga i pravednoga Boga opravdamo ovo povjerenje, da stvorimo realnost. (Skupština ustaje i burno odobrava).

Predsjednik Sokolov: Snaga naše organizacije sastoji u tome: Mi se sastajemo, mi diskutiramo, mi diskutiramo kadšto vrlo oštro i ne samo u momentima bure, nastaju i časovi magle, što su možda još opasniji za mornara — i onda se vedri. Zasedanja prestaju i počinje svakdanji rad. Zaboravljeno je, da je skupština katkada prije odluke donijela argumente i tražila da se odbije. U času kad je zaključak primljen, drži ga organizacija obvezatnim i hoće da ga izvrši, bez obzira na diskusije i ogorčenja koja su kod toga nastala, s čvrstom voljom da ga izvrši tako dugo, dok vrijedi. To je bila naša snaga od prvoga kongresa, a mora da bude još više naša snaga u buduću.

Što je za vrijeme sjednica iznešeno protiv pojedinih prijedloga, sve to pripada povijesti. Glavno je zakonodavstvo naš vlastiti zakon, izričaj naše volje. To je ono, što mi uvijek ponavljamo onima, koji su se od nas odcijepili, da vani prave opoziciju. Ovdje želimo opoziciju, vani je nepotrebna. Ovdje koristi, jer upozorava na pojedine tačke, što su možda većini i vodstvu ispale, no vani ne postizava

ništa. Raširili smo pojmove »Mibajit umihuc«; a to je možda najznatnije, što je ovaj kongres postigao. Mi držimo »bajit«. Cijonistička Organizacija postoji kao i prije i treba da postane jača i veća, no upravili smo naš pogled više no ikada na ono što je »mihuc«. »Oni što su vani« — to je židovski narod u cijelosti, to bih htio da još jedamput u ovom posljednjem govoru naglasim. Naš poziv nije prazni manifest, nego pravi poziv, koji čeka odgovor. A taj ne može da bude nego povoljan. A tako se rastajemo, ne teška srca, a svatko neka se oslobodi tereta, skepse i pesimizma, nadmudrivanja i ironije svih tih osebitosti, što ih je židovski duh u galutu stekao. Mi trebamo sad stari židovski duh, onaj duh, s kojim smo nekad zidali, kad smo prvi, klasični, divni Erec Jisrael stvorili, s plodnim terasama i velikim jevrejskim jezikom. Onda smo bili konstruktivni, a bit ćemo to opet, kad ćemo sami u sebe imati povjerenja i imati odvažnosti. Uvjerenje je moje i mojih prijatelja u vodstvu, da idemo u vrijeme, kad će velik dio židovskoga naroda s nama na izgradnji raditi. Idemo na rad s manjim budžetom. No to me ne smije smetati, da je taj budžet samo mikrokodam onoga, što mi lebdi pred očima, on nas ne veže ni prema dole ni prema gore. Iz ove skupštine neka izadje lozinka: »Keren Hajesod« opet, kao što je prvi put izašla.

Mi smo nešto iz njega učinili, zašto nije bio odredjen, »Keren Hatakif«, a on mora da opet postane Keren Hajesod (odobranje). Ja sam odobravao dru. Halpernu, jer je od mene jači po svome znanju realnih činjenica i gotovo suverenom vladanju brojka. No to je samo jedno od mnogih područja, što ih imamo u cijonizmu, a konačno naš program nije s jedamput jedan iscrpljen. Napredak je, da smo u našem pokretu, u financijskom i gospodarskom savjetu, što smo ga dobrim izborom i dobrim uspjehom sastavili, našli cjelinu, no u pokretu, u onome što treba da učinimo za opći židovski svjetski kongres u Palestini, treba da osim te cijeline, osim ovoga svjetla, koje treba da nas prati na putu k realizaciji, nadjemo mnogo jače svjetlo: Pravo svjetlo našc narodne domaje jest duh, koji nas prije 25 godina zanio i sakupio u Bazelu. Zadnje riječi godišnje konferencije treba da su po starom židovskom tradicionalnome običaju isto onako, kao što se kod Sijuma koje masehte nadovezuje, treba da nadovežemo kraj godišnje konferencije s početkom cijonističkog kongresa u Bazelu. Ponavljam riječ moga govora kod otvorenja: »Ašrenu, blago nama!« Počeli smo s »Ašrenu« i mi završujemo s »Ašrenu«, završujemo nadom i pouzdanjem, da nam je bilo dopušteno, da doživimo 25 godina cijonističkoga napretka. I sada započinjemo novu epohu s čvrstim uvjerenjem, da će nam uspjeti na nastajnome cijonističkome kongresu, koji će kako se sigurno nadam u ljetu biti, izvijestiti o novim uspjesima u našem organizatornome radu u Erec Jisraelu i u galutu za Erec Jisrael i onda opet dalje ići, da jedamput vidimo naš ideal realiziranu narodnu domaju ne samo međunarodno, nego i u židovskome narodu svim sredstvima osiguranu. Zacijelo mogu da velim u ime Vas sviju: Zaključci ovdje stvoreni opće su dobro, i zato neka svatko svom snagom nastoji da ih ostvari, kako bi došli velik

komad napred smjerom u Erec Jisrael. (Burni pljesak, skupština ustaje).

Dr. Hajes (jevrejski): U prve je dane konferencije izgledalo kao da konferencijom vlada neugodno raspoloženje, koje je, kako je jedan od govornika s pravom rekao možda od toga došlo, da smo prije mandata nekako u zraku gradili, a sada stojimo pred velikim istorijskim događajem, koji nas sili, da ostavimo sanjanje, pa da realno radimo. Ako bi mogli da pitamo pod dojmom ovoga raspoloženja, da li su ljudi zaista shvatili veličinu događaja, mogli bi danas pozitivno odgovoriti. Jer kad je konferencija počela da radi došao je u nju novi duh, stari cijonistički duh. Kad ćemo se sada razići, da dalje radimo, znamo, da smo isto tako, kako je div Antej svoju snagu crpao kad se je dotakao majke Zemlje, da smo i mi našli dvostruku snagu doticajem s narodom. Zaključujem posljednju sjednicu naše konferencije riječima, s kojima sam započeo konferenciju: Blagoslov bio s Vama i s Vašim radom! — Konferencija je zaključena. (Skupština ustaje i pjeva Hatikvu).

Konac sjednice u 5 sati 30 časaka poslije podne.

Iz židovskog svijeta

Minoritetno pitanje pred Ligon Naroda. Iz Ženeve javljaju: U sjednici Lige Naroda od 7. o. mj. držao je dr. Nansen velik govor o dužnostima Lige Naroda, da svagdje pravodobno i energično istupa za osiguranje mira i upućuje tom prilikom na Estonsku i Letsku, koje još uvijek nijesu ratificirale ugovore o zaštiti prava manjina, premda su obe države već prije dvije godine, kada su zatražili prijem u Ligu Naroda, obvezali se da će to izvršiti.

Komitej židovskih delegacija u Parizu predao je Ligi Naroda memorandum, u kojem se tuži protiv povreda židovskih prava manjina u Letskoj i Estonskoj. Ujedno je Komitet židovskih delegacija predao Ligi Naroda memorandum o narodnim zahtjevima istočno-galičkih Židova. Memorandum upućuje na statut o autonomiji za istočnu Galiciju, koji je izradila poljska vlada, a u kojemu su predviđene samo dvije narodne kurije za poljsko i ukrajinsko pučanstvo. Židovsko pučanstvo istočne Galicije moralo bi uslijed toga, što nije stvorena posebna židovska kurija, glasovati ili u poljskoj ili u ukrajinskoj kuriji.

Poljski listovi objelodanili su sad tekst takozvanog statuta okružne autonomije za istočnu Galiciju, koji je izazvao vrlo nepovoljan dojam na židovsko pučanstvo istočne Galicije. Objelodanjeni tekst povećao je bojazan židovskog pučanstva, koje bi prema želji poljske vlade došlo između čekića i nakovnja. Statut ustanovio je samo dvije kurije i to poljsku i rutenšku, dok ostali stanovnici zemlje (u istočnoj Galiciji stanuju pored 700 hiljada Židova još i brojni Nijemci) mogu kod izbora zastupnika za poljski Sejm glasovati u ukrajinskoj ili poljskoj kuriji. Židovski zastupnik, koji bi na taj način bio biran, morao bi pripadati poljskom ili ukrajinskom klubu na Sejmu. Pored svega toga je izvršenje izbornog prava obligatorno za sve stanovnike. Poljaci bi okolnost, da Židovi uopće ne glasaju smatrali kao zauzimanje za Ukrajinke, dok su se Ukrajinci zaprijetili Židovima pogromima za slučaj

njihova učestvovanja u izborima, jer sve ukrajinske partije jednodušno otklanjaju statut o autonomiji i ne će uopće učestvovati u izborima.

Obnovni rad Jointa u istočnoj Evropi. Član Egzekutive Jointa, kolonel Herbert Lehman, koji se povratio sa svoga puta u Evropu, izjavio je zastupniku židovskoga dopisnoga ureda, da se obnovni rad u istočno-evropskim zemljama u zadnje vrijeme vrlo lijepo razvio. Vodstvo Jointa nastoji, da postepeno ukida filantropski rad i da koncentrira svoja nastojanja na obnovu židovskoga ekonomskog života. Ipak ne će odredbe za ublaživanje nužde izbjeglica u ruskim pokrajnim državama najednom biti prekinute. Lehman vrlo je pohvalio energični i neumorni rad evropskih zastupnika Jointa. Ujedno je pripovijedao, da se rad, koji je Joint poduzeo u zajednici s I. C. A.-om i Palestina Development Council (Brandaiseva grupa) u Palestini, povoljno razvija.

Sloboda nauke u Mađarskoj. Savez židovskih visokoolaca prosvjedovao je kod rektora budimpeštanskog sveučilišta i kod ministra za nastavu protiv novog primjenjivanja numerusa klaususa, jer povodom nove školske godine nije uslijedio prijem židovskih slušača prema ustanovljenom ključu. Židovski slušači primljeni su u relaciji prema broju inskribiranih nežidovskih slušača, a pošto broj potonjih nije dostigao ustanovljenu kvotu, primljeno je vrlo malo židovskih sveučilištaraca.

Poljska statistika iseljivanja i useljivanja. Židovski dopisni ured objelodanjuje interesantnu statistiku poljskog iseljeničkog ureda o iseljivanju u Poljskoj. Prema toj statistici izdao je poljski iseljenički ured u g. 1921. viza 109.003 iseljenicima. U taj broj nijesu uračunata viza sezonskih radnika, koji su pošli u Francusku i Australiju. 79% svih viza podijeljeno je Židovima.

Izumitelj mikrofona o jevr. univerzi. Smrt izumitelja telefona, Grahama Bella, svratila je pažnju i na druge fizičare, koji su zaslužni za uvođenje telefona u praksu. Tu je u prvom redu Emil Berliner, izumitelj mikrofona, sprave, bez koje se ne bi moglo telefonirati na veće distance i koja je bitni sastavni dio telefona. Kao mladić došao je Berliner u Ameriku, gdje je bio najprije šegrt. Pročitavši jednu staru fizičku knjigu, bacio se svim žarom na izučavanje raznih sila i gibanja, pa je konačno izumio mikrofon i dosta drugih novotarija na području mehanike. Danas je imućan čovjek i ugledan pristaša cionske misli. Mnogo radi za osnutak jevrejske univerze u Jerusalemu. Nedavno je izjavio jednom novinaru: »Židov sam i zanimam se za univerzu u Jerusalemu naročito zato, jer će iz nje proizaći moralni probitak za Židove, bilo da će univerza omogućiti razne izume, bilo da će poslužiti napretku znanosti, a sve to će izaći u svijet kao proizvod židovskog stvaralačkog duha, dok danas javnost ne zna za židovske učenjake, već ih samo smatra za Nijemce, Ruse, Francuze itd.«

Razlozi umanjnjenju židovske imigracije. Na brzojavni upit primio je varšavski ured od americkanskog imigracionog ureda vijest o umanjnjenju židovske imigracije u Sjedinjenim državama. U dogovoru se veli, da je broj Židova, koji se iz Poljske sele u Ameriku, u istinu znatno smanjen.

Ova pojava posljedica je ne samo propisa Sjedinjenih država, kojima se ograničuje imigracija, već iz razloga, što su se u Rusiji poboljšali ekonomski uvjeti, te se pružaju nove mogućnosti za obrt i industriju.

Aguda ne će da polaže račune. Kao što je poznato izabrana je uslijed novinskih napadaja protiv manipulacija Agude komisija, koja sastoji od zastupnika bogoštovne općine u Varšavi i raznih židovskih institucija, a koja je imala da kontrolira upotrebu novca za rusku pomoćnu akciju. Premda su sve druge organizacije i novine, koje su sabirale za pripomoć Rusiji, predali svoj obračun kontrolnoj komisiji na pregledanje, uskratilo je vodstvo Agudas Jisroela uvid u svoje obračune. Ovaj postupak Agude vrlo se oštro kritikuje u poljskoj židovskoj javnosti.

Iz cionističkog svijeta i Palestine

Generalna skupština židovske kolonijalne banke. U četvrtak dne 31. augusta održala se glavna skupština židovske kolonijalne banke, na kojoj je prihvaćena predložena bilanca i zaključeno, da se za godinu 1921. dade dividenda od 5%. Direktori koji bi prema furnusu imali istupiti i to Cowen, Kann i Fischer, jednoglasno su opet izabrani.

Anglo Palestine Compagny, filijalni institut židovske kolonijalne banke, iskazuje za godinu 1921. dobit od 25.491 funti (41.785.000 K). Zaključeno je da se akcionarima zavoda dade dividenda od 7 šilinga po akciji (560.—K).

Poale cionistička svjetska konferencija. Svjetska konferencija Poale Cijona održat će se u Beču, te će joj pribivati kao izaslanik americkanskog Poale Cijona poznati židovski dramatičar David Pinsky. David Pinsky radi sad na velikom ciklusu novela pod naslovom »Salamonovih hiljadu žena« po primjeru arapskih priča »Hiljadu i jedna noć«. Nadalje pjesnik radi na nastavku svoje drame »Eisik Šeftel«, koja bi imala da prikaže dramatski cijelu epohu do Trockoga.

Proces protiv pripadnika Ceire Cijona u Kijevu. Iz Lavova javlja židovski dopisni ured, da je ovih dana započeo pred Kijevskim revolucionarnim sudištem proces protiv 37 privrženika Ceire Cijona, koji su pred kratko vrijeme uapšeni za vrijeme jedne sjednice u Moria školi. Optužba inkrimira, da su uapšenici djelovali kao kontrarevolucionarci, te da imaju odnošaj prema vladama Engleske i Francuske. U Kijevu se s napetošću iščekiva završetak procesa.

Položaj u Palestini. Cionistička korespondencija primila je o položaju u Palestini ovaj brzojav: Nekoliko njemačkih dnevnika pisalo je ove nedjelje, da je u Palestini došlo do nemira i do nebrojenih sukoba između Arapa i Židova. Cionistička Egzekutiva u Palestini u svome brzojavu označuje sve te vijesti kao neistinite, jer u Palestini vlada mir.

Aprobacija palestinskog ustava. Prema zvaničnom objelodanjenju palestinske vlade dao je engleski kralj svoju privolu na podneseni mu nacrt ustava i izbornu odredbu. Kraljevska poruka bit će objelodanjena u palestinskoj zakonodavnoj skupštini.

Palestinski ustav. Palestinski ustav službeno je 1. septembra objelodanjen u Order of Council u Jeruzalimu. Ustav sadržaje cijeli niz odredaba o upravnim oblastima u Palestini i o izborima za zakonodavno vijeće. Zakonodavno vijeće će imati 22 člana, od kojih će 10 biti imenovani, a 12 izabrani. Svaki palestinski građanin, koji je navršio 25 godinu imat će aktivno izbornu pravo. Nakon popisa izbornika obaviti će se izbori.

Arapski kongres održan je u Nablusu (Sihem) mjeso u Hajfi, kako je isprva bilo zamišljeno. Prema jednoj vijesti Havasa bili su učesnici kongresa glasovanjem obvezani, da se bore svim zakonitim sredstvima za neodvisnost, za umiju Arapa i protivu cionističkog useljivanja.

Prije no što stignu točne vijesti o rezultatu vijećanja, teško je ocijeniti političko znamenovanje vijesti, koje je Havas donio. Ako se ipak uvaži, da se arapska delegacija u Londonu dosele držala posve neprijateljski prema mandatu te da je izjavila, da ne priznaje ratifikaciju mandata, već da će se svim sredstvima boriti protiv novoga poretka u Palestini, izgleda kao izvjesno izlaženje u susret, kada se evo u glavnoj rezoluciji naglašuje, da se ova borba ima voditi pomoću »zakonitih sredstava«. Mjesto otvorenog napadaja, izgleda, da u kongresu organizirani Arapi prelaze u običnu opoziciju. Također je od najveće važnosti, da se druga, Židovima prijateljska, organizacija Arapa »Muslimansko udruženje« u Palestini polako sve više učvršćuje, te je u svako doba pripravno na saradnju sa Židovima. Mnogobrojni članci, koji su u tom smislu pisani, izišli su nedavno u arapskim novinama.

Izbori za parlamenat u Palestini. Iz Jeruzalima javljaju: Palestinski ustav službeno je publiciran. Izbori za zakonodavno vijeće u Palestini obaviti će se za šest mjeseci. Do toga roka mora se provesti popis sučanstva. Narednih dana započet će registriranje izbornika.

Dekret o državljanstvu u Palestini. Vrhovni komesar u Palestini Sir Herbert Samuel izdao je dekret o stečenju državljanstva u Palestini, prema kojemu će se svakom stanovniku Palestine na temelju njegove molbe u narednih 2 mjeseca podijeliti građansko pravo.

Ovaj dekret je od osobite važnosti jer konačno fiksira pitanje državljanstva židovskih useljenika i omogućuje im učestvovanje kod narednih izbora sa Palestinsku legislativu.

Pitanje Svetih Mjesta u Palestini. Grčko-ortodoksna crkva predala je Ligi Naroda memorandum, u kojemu su obrazložena prava te crkve na Sveta Mjesta u Palestini. Memorandum nastoji da obeskrjepi zahtjev Vatikana, da većina kontrolne komisije nad Svetim Mjestima u Palestini ima da sastoji iz katolika. Kako se čuje, predlaže se u memorandumu, da grčko-ortodoksna i rimo-katolička crkva ima u komisiji jednak broj članova, a predsjedništvo da se povjeri jednome protestantu. U dobro upućenim krugovima se misli, da će ta tačka biti predmetom spora u narednoj sjednici Lige Naroda. Očekuje se, da će Francuska, Italija, Španija, Belgija i Brazilija podupirati zahtjeve Vatika-

na, dok će grčko-ortodoksno stajalište zastupati Grčka i Jugoslavija.

Nova valuta u Palestini. Kao posljedica potvrde mandata po Savezu Naroda ima da se sada predje k uvadjanju nove valute, kako bi se riješili ekonomske zavisnosti od engleskog novčanog tržišta. Obzirom na visoki tečaj nije se egipatska funta kao novčana vrijednost u Palestini održala.

Gradnje luka u Palestini. Kako je izjavio civilni tajnik general Debes, poduzima vlada sad energične korake za uredjenje dobre luke u Jafi. Sir Herbert Samuel vodio je povodom svog boravka u Londonu u toj stvari pregovore sa velikim tvrtkama; zastupnik jedne od tih tvornica ima se doskora otputiti u Jafu, kako bi obavio na mjestu potrebite studije.

Nova željeznička veza između Amanna i Bagdada. Ima se izgraditi nova željeznička veza između istočne Jordanije (Aman) i Bagdada. Pripravni radovi za prvih 30 kilometara započeti su u Amanu.

Iz Jugoslavije

Palestina-film je prispio, te će nakon prikaza u Zagrebu biti razaslan u sva ona mjesta, koja su se izjavila, da će film prikazivati.

Uprava ŽNF.

Na prvi dan Roš-hašana držat će na službi božjoj u Glazbenom konzervatoriju rabin g. Mojsije Margel propovijed: »Glas srca i savjesti«.

Upisi u zagrebačku židovsku konfesionalnu školu. U židovsku pučku školu u Zagrebu upisalo se ove godine i to u prvi razred 24, u drugi 36, u treći 53, u četvrti 51 dijete. Lanjske godine upisalo se u prvi razred 33, u drugi 51, u treći 51, u četvrti 48 djaka. Prema tomu upisalo se u svaki razred ove godine više učenika no prošle godine. Samo u prvom razredu vidimo manji broj učenika, a razlog tome je, da su se u prvi razred imali upisati učenici ratnog godišta 1916., u kojem je bio znatno manji porod, pa se posljedak toga opaža i u svim drugim školama.

Udruženje »Narodni rad« nije niti svojom ponovnom izjavom uspio, da odvrati židovske roditelje od toga, da šalju svoju djecu u židovsku školu. Židovi, i oni samo po vjeri, kojima je doista do toga, da njihova djeca dobiju židovski odgoj, nijesu se dali sklonuti, da šalju svoju djecu u opće pučke škole, u kojima ne samo da ne mogu dobiti dovoljno vjerske obuke, već su i prinudjena da krše vjerske propise, jer bi morala subotom polaziti školu.

Instalacija rabina u Vršcu. U Vršcu se na svečan način obavila instalacija novog izabranog rabina dra Vilima Steinerja. Svečanosti pribivali su predstavnici vojnih i civilnih vlasti s velikim županom na čelu, svećenstvo sviju vjeroispovijesti i

brojno općinstvo. Pored toga bile su zastupane sa više izaslanika jevrejske općine, Subotica, Vel. Bečkerek, Belackva, Pančevo itd. Savez jevrejskih vjeroispovjednih općina zastupao je njegov potpredsjednik dr. F. Pops. Vrhovni rabin Srbije gosp. dr. Isak Alkaly u vrlo lijepom je govoru pozdravio novoga rabina i uveo ga u dužnost.

Predavanje o položaju Židova u austrijskim sukcesijonim državama u Kissinguenu. U jednoj velikoj skupštini, koja je bila vrlo brojno posjećena od Židova sviju zemalja Evrope držao je g. dr. Lavoslav Šik, podpredsjednik zagrebačke židovske općine vrlo uspješno predavanje o položaju Židova u austrijskim sukcesijonim državama. Predavaoc je u odlujem govoru prikazao ekonomski politički i socijalni položaj Židova u tim zemljama, te mu je brojno slušateljstvo burnim povladdivanjem zahvalilo za njegova vrlo interesantna razlaganja.

Rekvizicija stanova u Vojvodini i Židovi. Novosadski »Jüdisches Volkblatt« bavi se u svome zadnjem uvodniku s pitanjem rekvizicija stanova u Vojvodini te ističe, da su rekvizicijom stanova pogodjeni isključivo Židovi. Rekvizicija obavlja se na najbezobzirniji način, te se cijele porodice bez smilovanja bacaju na ulicu, a da se za te ljude nitko ne brine. Prepusteno je dobroj volji činovnika, da vrše ovu rekviziciju, pa uslijed toga silno trpi židovsko pučanstvo Vojvodine.

Slijedeći će broj »Židova« izaći u petak dne 22. septembra 1922.

Književnost

Židovski dječji list. Od Saveza židovskih omladinskih udruženja primili smo ovaj apel, pa i mi sa svoje strane najtoplije preporučamo novi list židovskim roditeljima u uvjerenju, da će se time ispuniti jedna praznina, koju svi duboko osjećamo:

Prijatelji djece!

Židovska djeca Jugoslavije nemaju židovskoga štiva. Taj nedostatak osjeća svatko, koji radi s djecom. Osjećaju ga učitelj, rabin kao i roditelji, jer nemaju knjiga, koje bi uz opću odgojnu vrijednost uzgajala u njihovoj djeci i ljubav za židovsku zajednicu, za njezine religiozne i etiske vrednote. Potrebu židovske lektire izriču svaki dan djeca sama, tražeći židovskih knjiga na srpsko-hrvatskom jeziku.

Židovska dječja lektira ima da naknadi židovski život naših domova, koji se već gotovo izgubio, pa i židovsku osnovnu školu, koju imademo tek u nekoliko mjesta. Osim toga ima da pomogne odgojni rad pučkoga učitelja, rabina i učitelja vjere, koji će ovim štivom moći mnogo jače da djeluje na dječju dušu, sadeći u nju klicu židovskoga života.

Zbog golemih financijskih troškova ne možemo danas da poduzmemo redovno izdavanje knjiga, a opet moramo da

dademo našoj djeci židovske duševne hrane, bez koje bi naš odgojni rad bio iluzoran. Odlučili smo izdavati dječji list, koji će izlaziti jedamput mjesečno na 16 stranica. Taj list ne će biti glasnikom ni jedne posebne struje, nego će ujediniti sve, koji rade oko židovskog odgoja u Jugoslaviji.

Stoga molimo rabine i učitelje, da pored saradnje list preporučuju i šire; molimo sve bogoštovne općine i druge židovske institucije, da list pomognu subvencijama. Molimo svakog pojedinca, da darom za tiskovni fond pomogne ostvarenje židovskog dječjeg lista.

Vjerujemo u svijest jugoslavenskog židovstva, pa se zato i usudjujemo u ime omladine, koja je dala inicijativu i omogućila početak izdavanja dječjeg lista, pozvati ga na pomoć i saradnju.

Radni Odbor

Saveza židov. omladin. udruženja.

»Der Schatten des Kreuzes« von J. u. J. Tharaud. Kurt Wolff Verlag, München, 922. — Ovo je njemački prijevod francuskog originala. Roman opisuje život gornjo-ugarskih i galičkih Židova s ove strane Karpate prije jedno dvadeset godina i crta plastično svijetle i tamne strane tih ljudi, što žive nekim čudnim i osebnim životom. Blagdanski i drugi obredi, običaji i praznovjerje, sličice o rabinu čudotvorcu i njegovim pristašama, primjeri kramarskog duha i kulturne zostalosti, opis raznih poroka — sve je to vješto upleteno u tok pripovijedanja i daje romanu neobičan kolorit. Kroz sjajno opisane epizode provlači se dramatski životopis dječaka Rubena, čiji je odnos prema prirodi i kršćanskoj okolini vanrednom toplinom ocrtan. Prikaz tragičnog stradanja Rubenovog i njegovog djeda, sofera reb Elje Lebowitza, najdirljiviji je dio cijele knjige. Uza sav trud autora, da dadu što vjerniju sliku jedne skupine Židova, ipak ćemo naći tu i tamo razne nemogućnosti, krive podatke i izmišljene dogodovštine. Isto tako izgleda, da je autore više zaokupila blještavost vanjštine pojava događaja i osebnost milieua geta, nego li bit zdrave židovske duše, koju kao da nisu posve shvatili. Ali kako je roman lijepo i zanimljivo pisan, a literarno stoji na doličnoj visini, to zavrijedjuje da bude pročitano.

»Die Stadt ohne Juden«. Roman von Hugo Bettauer. Gloriette Verlag, Wien 922. — Sam autor veli, da je to roman »von übermorgen« i stoga crta prilike bliske budućnosti, dakako s aluzijama na sadašnjost. »Grad bez Židova«, to je Beč (Wien), a cijeli roman napisan je do duše duhovito, ali u stilu niže žurnalistike. Tendencija: izvrgavanje ruglu antisemitizma. Literarna vrijednost: nikakova. No kao uspješna satira na bečke i austrijske prilike, dakle kao šaljiva zabavna lektira može se za dokolice uzeti u ruke.

Salom Ben Cvi.

Opaska: Gornje knjige mogu da se dobiju u Novoj Knjižari, Zagreb, Ilica 92.

**Stedne uloge ukamaćuje sa
i vraća iste bez otkaza**

5%

ZAGREB
Nikolićeva 7

MEDJUNARODNA BANKA

D. BEOGRAD
D. Terazija 23

5%

Otkup od čestitanja

ZA KRATKO VRIJEME SLAVIT ĆE ŽIDOVSTVO ROŠ-HAŠANU I PO STARODREVNOBOM OBIČAJU ČESTITATI ĆE SVAKI SVOJIM RODJACIMA I PRIJATELJIMA. SKLONIMO S TOGA SVAKOGA ŽIDOVA, DA VRŠEĆI TRADICIJU UJEDNO UČINI I PLEMENITO DJELO, DAROVAVŠI ZA ŽIDOVSKI NARODNI FOND OTKUPOM ZA ČESTITANJE.

DO UPOTRIJEBITI OVU PRILIKU, DA PODUPRE INSTITUCIJU, KOJA IMA DA VRŠI TAKO VAŽNU ZADAĆU: DA NABAVI ZEMLJIŠTE ZA OBNOVNI RAD U EREĆ JISRAELU.

IMENA DAROVATELJA BIT ĆE OBJELODANJENA U »ŽIDOVU« I ZATO MOLIMO, DA SE NOVAC I ISKAZ ŠALJU NAJKASNIJE DO 19. SEPTEMBRA 1922.

UVJERENI SMO, DA ĆE SVAKI RA-

UPRAVA KEREN KAJEMETA.

STEZNICI

po mjeri iz najfinijeg francuskog materijala po najnovijem pariškom i bečkom kroju.

Moderniziranje i čišćenje nošenih steznika

Atelier steznika

EMA BUXBAUM
Zagreb, Bregovita ul. 1.

Podružnice : Brod na Savi

Podružnice : Osijek, Djakovo

Centralna Eskomptna Mjenjačna Banka d. d.

Brzojavni naslov :
BRODBANKA

Zagreb - Ilica 26

Telefon ravnateljstva : 8—78
Telefon blagajne : 15—30

ULOŠCI PREKO K 82,000.000.—

DIONIČKA GLAVNICA K 75,000.000.—

PRIČUVE PREKO K 22,000.000.—

PRIMA ULOŠKE NA KNJIŽICE I U TEKUĆEM RAČUNU UZ NAJBOLJI KAMATNJAK. NOVI ULOŠCI VRAĆAJU SE ODMAH BEZ OTKAZA. — DAJE MJENBENE I KONTOKORENTNE VJERESIJE, FINANSIRA TRGOVAČKE I INDUSTRIJALNE POSLOVE UZ NAJPOVOLJNIJE UVJETE. — OBAVLJA SVE BURZOVNE POSLOVE KUPUJE I PRODAJE DEVIZE, VALUTE I EFEKTE, IZVRŠAVA SVE NALOGE BRZO I KULANTNO. — PRODAJE UZ DNEVNI TEČAJ DOZNAKE, ISPLATE I AKREDITIVE NA SVA MJESTA U INOZEMSTVU, A NAROČITO NA WIEN I PRAG.

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

IMPORTNA KUĆA

D. HIRSCHL I DRUG

8 AKADEMSKI TRG ZAGREB AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13—31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko manufakturnu robu

NORBERT WEISS - ZAGREB

Telefon 7-33 BAKAČEVA ULICA 4 Telefon 7-33

Nudja : Ausišku modru galicu i ine kemijske proizvode, Gazela sapun, Sunlight sapun, Sava svijeće, originalna američka tehnička ulja, jestiva ulja, I-a holandeski Kakao, vaniliju, čaj, šafran itd.

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorb

Dragutin Ullmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

Na veliko !

Na malo !

YANILIJA - BOURBON

i tahiti uz najjeftiniju cijenu kod tt.

J. Dragoner

ZAGREB - NIKOLIĆEVA ULICA 4.

Asbestni škriljevac

cement, vapno, opeke, betonsko gvožđe, traverze

i sav građevni alat, te materijal prodaje na veliko:

GRADIVO trgovačko društvo za promet građevnim i tehničkim materijalom

ZAGREB Bogovićeve ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzojavi „Gradivo“

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI.

Veletrgovina
pisačeg, risačeg, novinskog, te
omolnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisačeg i risačeg pribora

METALOKEMIKA

D. X D.

ZA KEMIČKE I RUDARSKE PROIZVODE
 STROSMAYEROVA UL. 6 ZAGREB STROSMAYEROVA UL. 6
 KRALJA PETRA UL. 62 BEOGRAD KRALJA PETRA UL. 62
 Brzjavni: Metalokemika ☛ Telefon interurb. 16—11

KOVINSKE i željezne polufabrikate
 KOVINE i sve kovinske legure
 KEMIKALIJE, osobito
modra galica

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugajl i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85
 Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
 Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

ISAK STEIN

67 ILICA 67

Trgovina kratke i manufakturnerobe
 Veliki izbor čarapa

ŽIDOVSKA BOGOŠTOVNA OPĆINA TRAVNIK.

Židovska bogoštovna općina Travnik, traži,

jednog učitelja vjere i hebrejskog jezika

Reflektira se samo na mladju silu svjetske naobrazbe i dobrog hebrejistu. Treba da potpuno vlada srpskim ili hrvatskim jezikom tako da bi mogao držati propovjedanja i prigodnih govora prilikom svečanosti i slično.

Prednost imadu muzikalno naobraženi, koji bi mogli izvježbati pjevački zbor i voditi ga.

O visini plaće ne će praviti pitanje ako će samo reflektant odgovarati stavljanim zahtjevima.

Nastup službe odmah.

Predsjednik: Salom.

Lak, firnis, uljane boje, zemlj. i kem. boje, terpentina
Moster tvornica laka d. d. Zagreb

INŠTALACIJA

GRAFI BELOVIĆ

Zavod za uvadjanje električne rasvjete kućnih zvonila, telefona i mehanička radiona.
 Preuzima inštalacije mlinova te uređaja vlastitih pogona i prenoša sile
 Popravlja sve vrste elektromotora i svih električnih aparata i t. d.

ZAGREB BERISLAVIĆEVA UL. 4
Telefon 14-59 (nuspostaja)

Čokolada Manner Wien

Zastupstvo i Skladiste.

A. ROMANO
 AKADEMIČKI TRG BR. 8

ZASTITNI ZNAK

ŠTOFOVA NA VELIKO

ADLER I BÜCHLER

ZAGREB PRERADOVIĆEVA 2

TELEGRAM: ŠTOFOVA — TELEFON: 26—56

PRISPIO **AIDA** PAMUK

» AIDA «

za dobiti kod veletrgovine kratke, pamučne, pletene kao i D. M. C. robe
Ferdo Schwarz i drug, Ilica br. 45
 Telefon 2-56 Brzj. naslov: Švadruk